

**Universitat de les
Illes Balears**

Facultat d'Educació

Memòria del Treball de Fi de Grau

L'autonomia de l'infant als moments d'higiene personal.

Laura Nájera Vallejo

Grau d'Educació Infantil

Any acadèmic 2018-19

DNI de l'alumne:

Treball tutelat per Carme Pinya Medina
Departament de Pedagogia aplicada i Psicologia de l'Educació

S'autoritza la Universitat a incloure aquest treball en el Repositori Institucional per a la seva consulta en accés obert i difusió en línia, amb finalitats exclusivament acadèmiques i d'investigació	Autor		Tutor	
	Sí	No	Sí	No
	☐	☐	☐	☐

Paraules clau del treball:

autonomia personal, canvi de bolquer, infant capaç, llibertat de moviment, rol docent.

RESUM

El present Treball de Fi de Grau (TFG) està compost per dues parts, un marc teòric i un marc pràctic. La temàtica principal d'aquest treball ha estat focalitzada en descobrir la gran importància que té el moment de canvi de bolquer a l'escola infantil de 0-3 anys. He volgut aprofundir en quina ha de ser la manera d'afrontar i realitzar aquesta activitat i els missatges que es poden transmetre a través de l'hàbit del canvi de bolquer a un infant.

La part pràctica d'aquest treball s'ha basat en una anàlisi d'informació, compost per observacions i entrevistes, que vol mostrar quins són els aspectes i elements necessaris que ha de tenir en compte un bon docent per poder fer d'aquest moment una situació privilegiada de plaer per l'infant, afavorint així la seva autonomia.

PARAULES CLAU: autonomia personal, canvi de bolquer, infant capaç, llibertat de moviment, rol docent.

ABSTRACT

The present Work of End of Degree (TFG) is composed of two parts, a theoretical framework and a practical framework. The main theme of this work has been focused on discovering the great importance of diaper change in the children's school for 0-3 years. I wanted to find out what should be the way to face and perform this activity and the messages that can be transmitted through the habit of diaper change to a child.

The practical part of this work has been based on an analysis of information, composed of observations and interviews, which wants to show what are the necessary aspects and elements that a good teacher must take into account in order to make this moment a privileged situation of pleasure for the child, thus favoring their autonomy.

KEY WORDS: personal autonomy, diaper change, child capable, freedom of movement, teaching role.

Índex

1. Justificació	5
2. Objectius	6
3. Marc teòric	7
1. Concepte d'autonomia personal	7
1.1 Emmi Pikler i la seva visió del nen com a ésser autònom	9
1.2 Quatre pilars bàsics com a base de l'autonomia	11
1.3 Com es construeix l'autonomia de l'infant (procés)	12
2. Hàbits d'higiene i cura personal	15
3. Moment del canvi de bolquer	19
3.1 Espai	22
3.2 Materials	25
3.3 Rol del docent	26
3.3.1 Mirada de la mestra cap al nen com a agent actiu	28
3.3.2 Actitud i estratègies de la mestra	30
4. Disseny metodològic	31
4.1 Metodologia qualitativa	34
4.2 Instruments de recollida de dades	35
4.3 Categories d'anàlisi dels resultats	37
4.4 Anàlisi interpretatiu dels resultats	38
5. Conclusions	46
6. Referències bibliogràfiques	50
7. Annexos	53

1. Justificació

Al llarg d'aquests quatre anys al Grau d'Educació Infantil, formant-me com a futura docent, he canviat molt la meua mirada cap a l'infant. He après a concebre l'infant com a una persona autònoma i capaç des del moment que neix.

Quan parlem de l'autonomia de l'infant, ens referim al fet que l'infant és competent des de nadó. Hem de respectar-lo, de manera que aquest sigui el protagonista del seu desenvolupament, és a dir la persona que fa les coses i aprèn. Un bon mestre ha d'afavorir aquesta actitud, fomentant així, que l'infant sigui actiu i tengui curiositat. Per aquest motiu he volgut triar el tema de l'autonomia de l'infant, començant des dels 0 fins als 6 anys, per poder anar comprovant com va evolucionant aquesta.

És essencial iniciar el treball dels hàbits i les rutines a l'etapa d'Educació Infantil, ja que això afavoreix el desenvolupament de l'autonomia personal de l'infant, la seva socialització, a més d'augmentar la seva responsabilitat en les diferents tasques i millorar les pautes.

Dins les aules, aquests moments han de ser de qualitat i fonts de rics moments perquè l'infant pugui conquerir la seva autonomia personal. La mestra haurà d'exercir un rol de guia, acompanyant l'infant en tot moment i fent-lo així el protagonista dels seus aprenentatges.

Tenint en compte la gran quantitat d'hàbits i rutines que trobam al dia a dia de l'infant, he volgut centrar aquest treball en els diferents moments d'hàbits d'higiene personal, com puguin ser: moment de canvi de bolquer, vestir o desvestir-se, rentar-se les mans, control d'esfínters, moment d'anar al bany, entre d'altres. He decidit basar-me en l'autonomia personal de l'infant als moments d'higiene, ja que trobo que és un moment molt privilegiat i de gran importància per l'infant i ha de ser analitzat amb detall per tal d'adonar-se de la gran rellevància que té i per aquest motiu, com a mestres hem de conèixer com afrontar-ho de la millor manera possible, proporcionant a l'infant la llibertat de desenvolupar al màxim les seves capacitats i fent-lo sentir el protagonista d'aquell moment.

He triat com a focus del treball el moment de canvi de bolquer, degut a la gran rellevància d'aquest en la vida de l'infant. He volgut aprofundir en la manera d'afrontar i realitzar aquesta activitat i els aspectes i missatges que es poden transmetre a través de l'hàbit del canvi de bolquer. A més, aquest és un moment íntim entre l'infant i l'adult, d'establiment de vincles on es donen una gran quantitat d'intercanvis comunicatius.

2. Objectius

- Analitzar i documentar el moment de canvi de bolquer.
- Conèixer els diferents aspectes necessaris per fer que el moment de canvi de bolquer sigui de qualitat.
- Observar situacions reals de canvi de bolquer i analitzar-les per extreure els elements clau per fer d'aquest hàbit un moment privilegiat.
- Observar el grau i tipus de participació de l'infant durant aquest moment.
- Trobar resposta sobre el perquè és tan important el rol de la mestra durant aquest moment d'higiene personal.
- Conèixer les estratègies que utilitza una mestra per enfocar aquest moment tan important.

3. Marc teòric

Dins aquest marc teòric es trobaran diferents apartats que pretenen donar resposta als aspectes necessaris a tenir en compte per la fonamentació i la comprensió adequada d'aquest treball. Aquest apartat tractarà àrees que fonamenten teòricament la temàtica d'aquest document.

Cal aprofundir en el coneixement del tema que aquest TFG pretén abordar, per tal de poder anar més enllà de la matèria i conèixer de primera mà com és l'autonomia de l'infant als moments d'higiene i el paper de la mestra, entre d'altres. Aniré desenvolupant la fonamentació teòrica des de conceptes més generals fins més específics, per tal d'arribar a l'essència d'aquest treball.

Primerament, faré referència al concepte d'autonomia personal per tal de comprendre l'essència d'aquest, conèixer com es construeix i quins són els seus pilars.

A continuació m'aniré enfocant als hàbits d'higiene i cura personal de l'infant fins a centrar-me en el moment de canvi de bolquer, el tema central d'aquest treball.

Finalment, descriuré d'una forma més ajustada el tema principal i les idees més rellevants lligades amb aquest estudi.

1. Concepte d'autonomia personal

Per començar, cal conèixer el significat del concepte d'autonomia. La paraula autonomia prové del llatí i es troba dividida en dues parts. La primera part de la paraula *auto* que significa: un mateix. La segona part *nomos* significa: norma. Per tot això es podria dir que l'autonomia és la capacitat que té un mateix d'establir les seves pròpies normes i regir-se per elles a l'hora de prendre decisions. Així doncs, segons Joan Coromines (2015), *autònom* vendria a significar autogovern i l'*autonomia* faria referència a la capacitat d'autogovern d'un mateix.

L'Institut d'Estudis Catalans defineix l'autonomia com: [Individu, col·lectivitat] que és capaç de reeixir sense dependre de recursos aliens. Un individu autònom, independent, és aquell que té confiança i seguretat en ell mateix, que coneix les seves possibilitats i limitacions, que coneix les seves necessitats i els camins més adients per satisfer-les [...]. [Pérez-Portabella (1987)]. Els sinònims d'autonomia són: llibertat, independència.

L'autonomia de l'infant és un concepte que sovint crea molta controvèrsia, ja que es pot enfocar des d'una gran quantitat de punts de vista. Tal com jo ho interpreto, l'autonomia implica que l'infant rebi un acompanyament respectuós per part de l'adult. Aquest ha de respectar el seu ritme de desenvolupament, així com les seves capacitats. L'adult ha de proporcionar a l'infant un espai de qualitat on es faciliti al nen la llibertat de moviment. Cal tenir en compte que cada nen és totalment diferent, doncs, tenen ritmes diferents i desitjos totalment diferents. L'adult ha de tractar cada infant de manera individual, tenint en compte tot el seu context, període de desenvolupament, interessos...

M'agradaria destacar un pensament de (Arnaiz, 2016) que diu que el fet de conèixer i sentir plaer de les pròpies capacitats implica ser conscient dels límits que cada un té, tant en el sentit de saber que pot arriscar-se més perquè té suficient habilitat per fer-ho sense córrer cap mena de risc, com en el sentit de saber que si supera els seus propis límits es pot accidentar.

En resum, entenem per autonomia personal, la capacitat de l'infant per poder fer i decidir per si mateix i resoldre algunes situacions o conflictes quotidians, sense la necessitat d'ajuda per part de l'adult. Quan mencionem a un infant com autònom, ho fem referint-nos a aquest com a infant capaç i competent des del moment en què neix. El nen ha de ser respectat, ja que aquest és el vertader protagonista del seu propi desenvolupament i aprenentatge.

1.1 Emmi Pikler i la seva visió del nen com a ésser autònom

El primer cicle d'Educació Infantil (0-3 anys) és el context que engloba el període d'edat amb un major ritme i capacitat per créixer, madurar i aprendre de tot el cicle vital.

Davant això, l'Institut Pikler-Loczy va proposar l'educació lliure de l'infant, fonamentada en una base de respecte cap al nen, educant de manera global i amb llibertat de moviment per possibilitar l'experimentació de l'infant amb el seu entorn que l'envolta.

Emmi Pikler (1902-1984) va ser una pediatra hongaresa. L'any 1947 li encomanaren la direcció de l'Institut (orfenat) Loczy, ubicat a Budapest. Aquest, acollia nens i nenes des de nadons fins als tres anys d'edat. Actualment aquest institut encara funciona i arreu del món és un model per a l'educació de la infància.

Avui dia aquest ha adoptat el nom d'Emmi Pikler en homenatge a la seva directora durant tants d'anys. Una de les principals preocupacions de la pediatra era el desenvolupament de la motricitat, el benestar físic, afectiu i psíquic de cada nadó i la recerca de les condicions més idònies pel millor desenvolupament possible de cada un dels nens. Als annexos del treball es troba una taula que resumeix els principals pilars del model Pikler-Loczy (*vegeu annex 1*).

Emmi Pikler es basa en el fet que l'infant actua amb iniciativa pròpia, interès i disposició, i d'aquesta manera aprèn i adquireix coneixements, capacitats i valors molt més estables que si aquests haguessin estat inculcats per un adult.

Els seus plantejaments presenten l'infant com individu que s'aprèn a moure i comença a caminar per la seva pròpia experimentació, sense la necessitat de rebre instruccions ni interferències per part de l'adult en les seves exploracions. Com bé pensava Emmi Pikler, la prudència i la confiança en un mateix es desenvolupa si permetem que els nens duguin a terme gradualment tasques sense nosaltres interferir en elles.

La pediatra hongaresa va construir una pedagogia diferenciada en dos blocs fonamentals:

Per una banda, trobam el vincle segur que té l'infant amb l'adult. Aquest estret lligam basat en la confiança permet al nen sentir-se satisfet amb si mateix i l'entorn que l'envolta.

El segon bloc es basa en la no-intervenció de l'adult en el procés de desenvolupament i maduratiu del nen. A més l'adult ha de proporcionar a l'infant un espai de qualitat adequat a les seves necessitats i que motivi al nen a desplegar les seves habilitats. L'adult ha d'adoptar el paper de guia, acompanyant al nen sense condicionar les seves accions. A més d'aquests blocs ens trobam amb una sèrie d'aspectes que defineixen la seva pedagogia educativa. M'agradaria destacar una cita que trobo que mostra l'essència de les aportacions de la gran pediatra hongaresa:

El lactante, desde sus primeras semanas de vida, se desarrolla sin intervención directa del adulto en el campo de la motricidad y el juego, aunque todavía es muy dependiente del adulto; si tiene relaciones emocionales estables en un entorno apropiado, tendrá una actividad autónoma que le proporcionará un desarrollo global óptimo. (Pikler, 2011, p. 89).

Tenint en compte que aquest treball intenta aprofundir en l'autonomia de l'infant durant el moment d'higiene trobo que aquesta autora, la doctora **Emmi Pikler** és el referent més important a tenir en compte en aquest aspecte. És la impulsora d'aquesta pedagogia de moviment lliure i ha estat un dels principals punts de partida per proporcionar a l'infant la possibilitat de desenvolupar al màxim la seva autonomia.

La seva metodologia va esdevenir una transformació en el concepte d'infant i per aquest motiu, entre d'altres, he volgut donar un especial èmfasi a les seves aportacions. Ella transformà la imatge que es tenia abans del nen com a agent passiu a una imatge d'un agent actiu en el procés que cal donar-li seguretat, afectivitat i ser respectat. Aquest canvi de mirada que inicià la doctora va ser un punt a part que significà un avanç molt important, per això li he volgut donar tanta importància a aquesta autora.

1.2 Quatre pilars bàsics com a base de l'autonomia

Trobam quatre principis que esdevenen la base de l'autonomia de l'infant, segons Carme Roca (2008):

Primer farem referència al **valor de l'activitat autònoma**. Aquesta és la que cada infant porta amb ell des del moment que neix i esdevé un individu competent. Fa referència també a la necessitat de respectar la llibertat de moviment de l'infant, sinònim d'autonomia motriu. Ja que l'infant és capaç des del seu naixement, l'adult no s'ha d'interposar en aquest procés, sinó acompanyar l'infant. Es basa en la mateixa iniciativa del nen, cosa que el fa despertar el sentiment de satisfacció i li proporciona plaer veure tot el que pot fer per si sol, sense ajuda. Com bé menciona David Sánchez (2009): L'infant té la necessitat de construir el món i les normes.

Cada infant es troba en un diferent moment evolutiu, doncs, l'adult ha d'adaptar-se a això. No s'han de prendre decisions en veu del nen, sinó respectar el seu espai i temps.

La segona base de l'autonomia és la **relació afectiva amb l'adult dins d'un marc institucional**. Cal que aquesta relació tingui estabilitat i regularitat per tal que proporcioni seguretat a l'infant. És necessària una confiança mútua entre infant i adult. L'adult ha de creure en allò que fa i transmetre-ho a l'infant per tal que aquest es senti segur. Aquesta doble confiança és la base del vincle afectiu.

El següent pilar a tenir en compte per assolir l'autonomia és el **valor del quotidià**. Durant el dia a dia és el moment on l'infant va prenent consciència de si mateix i va adquirint una imatge d'ell com a persona. L'infant ha d'acceptar-se com a persona, tal com és. Cal donar una importància especial a una sèrie d'aspectes com:

- La comunicació verbal de les accions que l'adult tingui amb l'infant. Aquesta és individualitzada i dóna valor a cada infant.
- La mirada de l'adult cap a l'infant és també molt rellevant com forma de relació. El nen es sent recolzat i sostingut amb la mirada de l'adult.

- El tacte en els gestos és molt important. Cal destacar els gestos i moviments que efectuam amb l'infant, com quan l'agafam (amb tacte). Les gesticulacions han de ser suaus, que proporcionin seguretat i benestar.
- L'escolta ha de ser empàtica, posant-mos en el lloc de l'infant i mirant-ho tot des del seu punt de vista. Hem d'atendre a allò que l'infant ens indica. Pel nen és molt important sentir-se escoltat i comprès.

En darrer lloc, ens trobam la **importància del benestar físic**, essencial. Tenint en compte que a l'aula l'infant es troba a un espai diferent del de casa (el seu espai), s'ha de sentir còmode, a gust i segur. Com bé afirma Carme Roca, si els tres principis es compleixen, l'infant tindrà tot allò necessari per desenvolupar-se i per tant, es compleix el darrer pilar, satisfer el seu benestar físic, tenint cobertes les seves necessitats. L'infant ha de ser respectat íntegrament i ha de tenir la llibertat de poder fer les coses amb plaer.

En conjunt, el desenvolupament motor del nen es produeix de manera espontània mitjançant la seva activitat autònoma en funció de la seva maduració nerviosa i orgànica. Al moment en què el nen es sent lliure, es mostrarà més actiu en el joc, agradable i en les seves relacions, àgil i precís en els seus moviments, realitzats de manera tranquil·la i successivament l'infant anirà aprenent habilitats motores amb la seva pròpia acció (Chokler, 2009).

1.3 Com es construeix l'autonomia de l'infant (procés)

La Doctora Myrtha Chokler (2010) sosté que a l'actual societat s'espera que el nen aconseguixi abans possible una autonomia funcional. Per això hi ha una gran quantitat de centres educatius infantil que proposen al seu projecte educatiu programes d'estimulació primerenca del desenvolupament.

Vicenç Arnaiz (2010) afirma que conèixer i sentir plaer de les pròpies capacitats implica ser conscient dels límits que cada un té, tant en el sentit de saber que pot arriscar-se més perquè té suficient habilitat per fer-ho sense córrer cap risc, com en el sentit de saber que si supera els seus propis límits es pot accidentar.

Al cas de l'Institut Loczy, el seu principal objectiu és donar suport a l'infant perquè es construeixi a si mateix com un ésser plenament autònom, que confii en si mateix i les seves capacitats i que agafi consciència de les seves pròpies limitacions així de com superar-les i aprendre-les. Des del moment en què l'infant arriba al món, se'l considera com un individu competent i capaç de fer.

Progressivament anirem avançant des del moment en què el nen és dependent de l'adult fins a la seva total "independència". A mesura que creixen, a poc a poc van aprenent a valdre's per si sols, a ser de cada vegada més autònoms, anar assumint més responsabilitats...

Doncs, al llarg d'aquest procés, de mica en mica el nen necessitarà de cada cop menys la presència de l'adult. Segons *Parentalis* (la Plataforma Online per a les Famílies) aquest procés d'adquisició d'autonomia és progressiu i dependrà d'una gran quantitat d'aspectes, com són els següents:

- El moment maduratiu i evolutiu de l'infant: fent referència als recursos que disposem per poder dur a terme alguna cosa, les seves habilitats, les seves destreses...
- Els seus trets de personalitat: com poden ser tímida, seguretat en si mateix, atreviment, necessitat d'agradar els altres, iniciativa....
- Com l'adult és capaç de delegar, renunciar, tolerar i permetre que l'infant vagi assolint els seus petits reptes de manera autònoma, sense la intervenció de la persona adulta.

L'autonomia és una conquesta, una conquesta que han de dur a terme els infants durant el seu període de desenvolupament. Tant els mestres com els pares han d'exercir una

figura de guia i acompanyament de l'infant. Han de crear un espai adequat, respectar el seu ritme i no interferir en les seves accions.

Segons Romina Perez Toldi (2015), els adults (ja siguin els pares com els docents) ens trobam amb una sèrie de punts i reflexions que s'han de tenir en compte perquè el procés de construcció de l'autonomia del nen es sigui adequada:

1. Per un bon desenvolupament autònom és necessari un vincle segur. És essencial que el nen es senti estimat i tranquil per poder tenir confiança en si mateix així com en la resta de gent.

2. Respondre afirmativament la seva gana (pit i/o biberó) i la seva son o la necessitat de ser vigilat és una passa necessària per confiar en un mateix i en les senyes del seu cos.

3. No oferir solucions ni anticipar-se als problemes que es presentin o les situacions que intentin resoldre. Cal donar l'espai perquè els nens puguin trobar o crear les seves pròpies solucions. L'important no és trobar la '*millor*' solució sinó la pròpia. Al cas en què l'infant demani ajuda, l'adult pot proposar-li: '*jo ho faig així, d'aquesta manera*', cosa molt diferent a dir '*això es fa així*'. No és necessari trobar solucions immediates, ja que les coses han de ser pensades amb calma i cal gaudir del temps necessari.

4. No és necessari ensenyar moviments al nen ni intervenir en el seu desenvolupament i maduració psicomotora. No hem de col·locar al nadó en posicions ni postures a les quals ell encara no hagi arribat per si sol, sinó que l'hem de donar el temps que necessiti per arribar ell mateix, sense forçar-lo. Temps al temps.

5. Respectar les seves decisions sempre i quan no entrin en conflicte amb la seva pròpia integritat, la dels altres i amb la dels objectes materials.

6. L'autonomia no és un *laissez faire* ni un '*tot val*'. La conquesta de l'autonomia també implica una responsabilitat cap a l'altre.

7. Acompanyar l'infant tant en els seus èxits com en els seus fracassos. Això no significar per res jutjar-lo, sinó estar disponible i presents quan el necessiten. Cal també estar prop del nen al moment d'expressar les seves emocions i sentiments.

8. Involucrar-se en la vida quotidiana, en la nostra vida i en la vida en família (al cas dels pares). Cal involucrar-se tant en les converses amb el nen, activitats, les seves decisions...

9. Confiar en els infants i en la infància a nivell general, donant-los així l'oportunitat de fer i desfer.

Els adults (tant mestres com pares) podem trobar diferents maneres de fer que l'infant comenci a sentir-se autònom. La principal podria ser el fet de reconèixer totes les seves capacitats i fomentar la seva autoestima. També se'l pot anar donant alguna petita responsabilitat com pugui ser posar la taula abans d'anar a dinar o repartir el berenar als companys, que d'aquesta manera puguin comprovar per si sols que són capaços de fer coses sols. L'assoliment de l'autonomia proporciona al nen un autocontrol, independència, control del moviment i afavoreix la seva autoestima.

És de vital importància valorar tot allò que fa l'infant i fins i tot elogiar-lo, per tal que aquest es senti satisfet amb si mateix i motivat.

“Miramos siempre a los niños desde aquello que no hacen, pero ¡ojalá! sí mirásemos lo que sí hacen desde su propia estrategia en su proceso de competencia” (Pikler, 2011, p. 57).

2. Hàbits d'higiene i cura personal

Per començar, cal deixar clar que entenem per *hàbit*. Segons Marta Castell (2015): “u Un hàbit és un costum interioritzat de manera que es duu a terme de manera mecànica i gairebé inconscient. Els hàbits fan referència a accions quotidianes i s'aprenen amb la repetició d'actes fins que s'incorporen a la rutina de l'individu”.

Doncs, com bé afirma el Diccionari Pompeu Fabra, podem considerar un hàbit aquelles conductes adquirides per repetició. També podem designar un hàbit com un costum, és a dir la disposició adquirida arrel de repetir una mateixa acció.

També tenim el punt de vista de Carmen Hyde (2014), la qual menciona un hàbit com aquells costums, aquelles conductes, actituds o maneres de comportar-se, aquells aprenentatges que es van repetint davant situacions concretes i que acostumen a durar tota la vida.

La higiene és una de les principals necessitats bàsiques del nen que haurem de proporcionar-li per tal que el seu desenvolupament integral es faci de manera harmònica i saludable.

L'entorn familiar i els educadors serem els qui, a poc a poc, anirem introduint l'adquisició dels hàbits higiènics. Pares i mestres cal que treballem de manera coordinada per tal d'aconseguir que el nen arribi a assolir la seva autonomia i responsabilitat de la cura del seu cos, pel que fa a la higiene. (González, 2015, p. 38)

És de vital importància tenir en compte que el procés d'adquisició d'hàbits requereix una gran implicació i atenció per tal de poder donar una resposta adequada a la cura de les necessitats bàsiques d'higiene de l'infant. Cal tenir en compte el moment adequat perquè totes les accions que desencadenen aquest hàbit es puguin desenvolupar, l'espai on aquest tindrà lloc i la manera en què es durà a terme. Han de ser ateses les seves necessitats de l'infant i aquests moments d'higiene s'han de fer sense pressa, respectant així la individualitat de cada nen.

Com bé afirma Alfredo Hoyuelos (2010), la mestra haurà de tenir molt en compte la manera en què parlem al nen, com el tocam o el miram, ja que això forma part del respecte i marcarà la diferència en la qualitat educativa. Aquest ens mostra al seu article *La pedagogia del moco* com la vertadera qualitat educativa es troba als petits gestos quotidians del dia a dia a l'aula. Per tot això cal tenir cura de tots els detalls per tal que

aquests moments tinguin la major riquesa possible.

El treball d'aquests hàbits d'higiene a l'aula d'educació infantil, ajudarà a l'infant en una gran quantitat d'aspectes com: generen activitats d'aprenentatge, donar ordre i estructuració, generar seguretat i augmentar la seva autoestima, comprensió de l'entorn que l'envolta, entre d'altres.

Dins aquest treball he decidit centrar-me en els hàbits d'higiene personal presents al primer cicle d'Educació Infantil (0-3 anys) amb què es troba l'infant al seu dia a dia i més concretament en el moment de canvi de bolquer.

A continuació faré menció als principals hàbits de cura i higiene personal quotidians que es troba l'infant a l'aula al seu dia a dia:

En primer lloc podríem parlar del **moment de rentar mans**. Tenint en compte que el mobiliari i l'espai ha d'estar adaptat a la mida dels infants i les seves capacitats, aquests podrien tenir la capacitat d'iniciativa per rentar-se les mans en veure que les tenen brutes. L'infant podria posar-se el sabó que trobés necessari, rentar-se les mans per si sol i posteriorment eixugar-se-les amb un bocí de paper. Aquest moment és molt freqüent, sobretot a l'aula, ja sigui després d'haver dinat, anat al pati, realitzar activitats... Per aquest motiu es pot aprofitar aquesta situació per donar a l'infant la llibertat de poder fer-ho per si sol. Cal que la mestra es trobi en tot moment al seu costat per si el nen ho necessita i posteriorment pot fer un reconeixement a l'infant d'allò que ha aconseguit fer sol.

De la mateixa manera seria el procés que s'hauria de dur a terme al **moment de torçar la cara** després d'haver dinat. Pot posar-se a l'abast de l'infant una tovallola o un mocador, per tal que l'infant, després d'haver dinat o quan ho trobi oportú, pugui rentar-se ell sol la cara sense l'ajuda de la mestra. Dins l'aula seria ideal poder gaudir d'un mirall adaptat a la mida dels menuts, per tal que aquests es puguin veure i afavorir també al coneixement del seu propi cos i reconèixer la seva figura davant el mirall.

Per una altra banda es troba el **moment de llevar-se els mocs** o mocar-se. Aquest moment és íntim per l'infant, doncs, ha de ser duit a terme amb cura i cal que sigui un acte amorós amb un sentit educatiu. L'adult ha d'evitar que aquest moment esdevengui repetitiu i monòton. Tot el contrari a això, ha de ser especial i s'ha de fer amb sentit. És una situació privilegiada per poder establir un vincle segur amb el nen. Llevar els mocs és una situació quotidiana però ha de ser adaptada totalment a l'infant i per això segons Alfredo Hoyuelos (2015) podríem tenir en compte alguns aspectes que afavoriran que aquest moment sigui el més ric possible, com són els següents:

- Col·locar-se a l'altura dels ulls de l'infant, acotant-se si cal. Això ens permetrà trobar-nos més prop a l'infant i que aquest es senti més còmode, fent així que el vincle de la mestra-infant sigui més proper.
- Abans d'actuar, és necessari que la mestra cerqui i trobi la mirada de l'infant, que es doni un contacte visual entre infant i adult, això consisteix en "trobar-se".
- Cal demanar permís a l'infant, no hem de prendre decisions que l'afectin sense demanar-li-ho a ell. El més adequat seria anticipar-li el que volem fer i esperar la seva reacció. És important avisar a l'infant d'allò que ve i descriure el que feim.
- Podem mostrar el mocador a l'infant abans de netejar-li per tal que aquest conegui el que anam a fer.
- Aquest moment requereix temps, espera. És un acte molt important per l'infant i cal que aquest ho assimili i no es faci amb presses. Ho hem de dur a terme amb suavitat i delicadesa per tal de fer aquest moment el més agradable per l'infant.

A l'aula, a mesura que els infants siguin una mica més grans i vagin adquirint el seu grau d'independència, podrien tenir al seu abast una capça amb mocadors, per tal de poder facilitar-los a ells tenir la possibilitat de mocar-se de manera autònoma o almenys poder agafar un mocador si senten que tenen mocs i els volen llevar. A més, seria ideal comptar amb petites papereres on els nens tinguin la possibilitat de llençar el paper en haver-se

mocat. La mestra ha d'estar a la disposició de l'infant, acompanyant els nens en tot moment per si aquests li comuniquen que tenen moc, poder-los ajudar.

Un altre moment de cura personal podria ser el **moment de vestir-se i desvestir-se**. Aquest hàbit es pot donar en situacions com el moment del canvi, abans del pati posar-se l'abric, llevar-se'l en arribar a l'aula i fins i tot podem tenir en compte el moment de posar-se el baverall abans de dinar o berenar. Aquestes accions requereixen temps, doncs, cal proporcionar-li de manera progressiva a l'infant la possibilitat de demanar ajuda o fins i tot poder fer-ho sol. La mestra hauria de demanar a l'infant si necessita ajuda o fins i tot deixar que ell sol intenti posar-se l'abric i en cas que necessiti ajuda posar-se a la seva disposició, fins a arribar que el nen ho faci de manera autònoma.

Per últim, un dels hàbits d'higiene més importants al primer cicle és el moment del canvi de bolquer. El canvi de bolquers forma part de les estones de cura i resulta indispensable que l'adult sigui sensible, delicat i atent en el contacte amb el nadó, degut a la seva rellevància. Aquest fet és de gran importància, ja que els estímuls tàctils i la manera en què es proporcionen, juguen un paper destacat en la vida del nen. Per tot això he volgut marcar com a centre d'aquest treball aquest hàbit d'higiene en concret, el canvi de bolquer. Al següent punt mostraré quins són els elements necessaris per fer que aquest hàbit sigui de qualitat.

3. Moment del canvi de bolquer

Com bé esmenta el projecte pedagògic de l'Associació Agambar (2013), tots els moments són educatius, doncs, cal afrontar aquest hàbit amb una bona actitud i donar-li el valor que li correspon. Per aquest motiu vull destacar la gran quantitat de missatges que es poden transmetre a través d'un canvi de bolquer. El moment de canvi de bolquer és el moment més íntim per l'infant i això cal tenir-ho molt en compte a l'hora de desenvolupar l'acció.

Aquest, és un moment d'establiment de **vincles** on l'infant i l'adult es troben en un intercanvi de gestos, mirades i mostres afectives on el contacte visual i el contacte hàptic (sensacions no visuals ni auditives) són fonamentals. L'establiment de vincles és molt important, tal com destaca Bowlby en la seva teoria del vincle afectiu, ja que ajudarà al desenvolupament del nen en la seva totalitat, tant a nivell cognitiu, social i emocional. És necessari que el vincle afectiu sigui segur per tal que l'infant es trobi a gust i segur durant el canvi i descobreixi la gran font de plaer que es troba en el moment del canvi.

És un dels moments més importants de relació nadó i adult, per tant hem de crear un moment càlid i segur, per tal que el nen es senti part activa de l'acció. Com a adult sempre hem d'atendre les necessitats de l'infant en tot moment. Els adults hem de posar les normes i limitacions en aquesta situació, perquè l'infant pugui comprendre el món que l'envolta. L'infant ha de comprendre tot el que passa, per això era necessari explicar-li tot el que anam fent i argumentar-li perquè ho feim. Cal que aquest sigui un moment ric en comunicació entre l'adult i l'infant per tal que l'acció es faci de manera conjunta.

Dins el desenvolupament d'aquest hàbit cal ser conscient que hi ha una gran quantitat d'aspectes que haurà d'atendre la mestra per fer d'aquest moment el més ric possible. A continuació faré un aprofundiment en una sèrie d'elements essencials que la mestra haurà de tenir en compte durant el moment del canvi, com són els següents:

Un dels aspectes principals és la comunicació entre infant i adult durant el canvi. Cal demanar permís a l'infant abans de realitzar una acció en el seu nom i anticipar el que ve i anar-li parlant i explicant-li que fem a cada pas, afavorint així una cooperació en el diàleg des de nadó. Aquesta comunicació ha de ser tant verbal (amb paraules) com visual i gestual. Podem acompanyar les paraules de gestos i mirades properes i amoroses.

L'infant, al ser conscient de tot el que està passant anirà adoptant una actitud més participativa i progressivament podrà anar adquirint l'autonomia personal. Per exemple, al moment en què la mestra s'adona que el nen necessita un canvi del bolquer, hauria d'apropar-se a ell, acotar-se a la seva mida, cercar contacte visual amb ell i un cop aconseguit, anticipar-li que necessita que canviem el bolquer perquè està brut. Fent-ho d'aquesta manera donarem seguretat al nen. És molt important que no hi hagi

interrupcions durant el moment i és necessària una continuïtat perquè el vincle no es vegi afectat i no es trenqui el contacte físic amb el nadó. La mestra ha d'escoltar l'infant en tot moment, atendre les seves demandes i donar-li una resposta adequada.

Un altre element clau és el respecte del moviment de l'infant en tot moment. Hem de permetre que el nen realitzi moviments naturals. Cal que l'adult respecti totalment els moviments de l'infant perquè ell no es senti incòmode ni obligat a fer uns moviments que no vol. Al llibre d'Emmi Pikler '*Moverse en libertad*' ens mostra la idea que l'adult no intervengui ni s'interposi en el desenvolupament motor del nadó, evitant posar-lo dret i fonamentalment oblidar el fet d'ensenyar-li noves postures.

Bernard Aucouturier, un antic docent i director d'un centre educatiu d'Educació Física va especialitzar-se en psicomotricitat i decidí crear una nova pràctica psicomotriu per poder aplicar-la tant a l'educació com a teràpies. L'aportació d'Aucouturier a la psicomotricitat es basa en proporcionar a l'infant un ambient de seguretat afectiva i física, on aquest pugui expressar-se a través de les seves accions (expressivitat motriu) característiques del seu món interior. La tasca de l'adult consisteix en comprendre el significat i sentit de les accions de l'infant i el seu comportament.

M'agradaria destacar una cita seva que trob que mostra l'essència del seu pensament. D'acord amb les paraules de Bernard Aucouturier (2011), quan un infant es sent respectat en un clima de confiança pot expressar el seu imaginari i les seves emocions sense por a ser jutjat.

A més d'això, serà de gran importància que la mestra atengui als seus moviments i tenir molta cura en la forma en què duu a terme les seves accions. L'adult ha de tenir una actitud tranquil·la, calmada i relaxada per tal que els nostres moviments siguin suaus i no alterin l'infant. Per tot això, cal evitar moviments bruscos i accelerar el ritme, ja que això provocarà malestar en el nen i per tant no resultaria un moment agradable. Els moviments no han de ser precipitats, sinó tot el contrari. Si l'adult està tranquil, l'infant rebrà aquesta calma i estarà a gust durant aquest moment tan important.

L'infant necessita que l'agafin amb mans tendres i respectuoses, no amb moviments bruscos ni precipitats. Mai s'ha d'agafar l'infant de manera inesperada, sense avisar-lo, sinó que s'ha d'anticipar tot el que es farà. S'ha de donar el temps necessari al nen perquè interioritzi allò que li han anticipat que passarà. Al moment d'agafar-lo cal evitar que el nen perdi l'equilibri i s'asusti. Serà més favorable agafar-lo de cara, tenint un contacte visual amb ell.

Per últim, s'ha d'intentar, dins del possible, no variar de referent, ja que aquest és un moment molt íntim i cal que sigui un moment on l'infant i l'adult que l'acompanya comparteixin intimitat, fent així que el nen esdevengui el protagonista.

3.1 Espai

L'espai és un dels elements que més s'han de tenir en compte per tal de fer d'aquest moment quotidià com és el canvi de bolquer, un moment únic i de qualitat.

Durant el moment del canvi de bolquer l'espai és un element clau. Cal utilitzar sempre el mateix lloc per donar una estabilitat i per resultar un espai ja conegut per l'infant. Si és un espai concret i única, l'infant es sentirà còmode i segur i podrà gaudir de la comunicació amb l'adult. L'aula ha de gaudir d'una zona especial per al canvi de bolquers.

Reggio Millia deia que l'espai havia d'afavorir l'autonomia de l'infant, ja sigui a l'hora de poder agafar la seva bosseta penjada, poder rentar-se les mans a un grifó adaptat a la seva mida... Per tot això, plantejà repensar els espais de les escoles enfocant-lo als infants, els quals són els protagonistes.

Loczy proposa un espai que transmeti tranquil·litat lligada amb els ritmes harmònics del nen i on el nadó pugui desenvolupar lliurement la seva motricitat. Per això és de gran importància que els espais de les escoles de 0-3 anys no continguin obstacles.

És molt important cuidar l'ambient. Segons Tobarola (2012) al moment del canvi, ha de regnar un clima tranquil, acollidor, amb una bona temperatura (ha d'estar molt cuidada i regulada sobretot a l'hivern), per tal que el nen es senti còmode, pugui relaxar-se i establir bones relacions amb el seu cuidador.

La zona d'higiene de l'aula cal que compleixi una sèrie de condicions perquè faciliti l'adquisició d'autonomia de l'infant. Un dels indicadors més idonis seria el fet d'estar integrada amb l'espai de l'aula, tot estant separada per parets i finestres. L'ideal seria que l'aula es trobés perfectament comunicada amb la zona del bany mitjançant un gran finestral que possibiliti a la mestra estar pendent i tenir visió en tot moment d'allò que es fa a l'aula mentre es troba canviant un nen. L'espai ha de tenir un accés senzill que faciliti les entrades i sortides pels infants. L'habitació ha de gaudir d'una bona il·luminació, millor si aquesta és natural.

El mobiliari, com he mencionat anteriorment, ha de ser preferiblement de fusta i d'un color suau per tal de ser el més neutre possible. El color té molt a veure amb l'estat emocional del nen, ja que està demostrat que els colors suaus mantenen la calma i potser una habitació amb elements de colors estridents afavoreixen el nerviosisme i la intranquil·litat. Cal que els mobles es trobin a una altura adaptada a l'infant i a la seva mida, per tal que aquest pugui fer ús d'ells quan ho desitgi.

Dins aquesta zona d'higiene personal ha d'haver-hi una sèrie d'elements imprescindibles com són:

- Petita pica o conca amb disponibilitat d'aigua calenta on es pugui rentar o banyar un infant en cas que sigui necessari. A més serà el lloc on els nens poden rentar-se les mans quan les tinguin brutes. Aquesta es trobaria poc elevada, per permetre als nens disposar d'ella en tot moment. Pot haver-hi una pica addicional, més alta, devora el canviador perquè a la mestra li sigui més còmode rentar el nen.
- Canviador en altura, a uns 85 cm del terra aproximadament. Aquest es troba adaptat més a la facilitat i comoditat de la mestra durant el moment del canvi.

Aquesta superfície ha d'anar coberta d'un matalàs impermeable. Aquest canviador serà l'espai on es pot rentar, canviar i vestir l'infant. Cal que aquesta superfície es trobi protegida als cantons per tal d'evitar caigudes i òbviament mai es pot deixar al nen sol quan es troba damunt.

- Escala per pujar al canviador. Aquesta anirà protegida per baranes als costats per tal de facilitar al nen l'equilibri a l'hora de pujar. L'infant tindrà la possibilitat de pujar sol al canviador fent ús d'una escala de fusta i d'aquesta manera participarà i començarà a desenvolupar la seva autonomia durant el moment del canvi. La mestra podrà donar-li la mà a l'infant per ajudar-lo a pujar si ho desitja.
- Poal de residus. Aquest poal es podria depositar sota la zona de canvi per tal que la mestra pugui llençar els bolquers bruts, elements orgànics i/o residus. Aquesta haurà de tenir una mida considerable per tenir molta capacitat. Seria idoni que comptés amb tancament hermètic per evitar les males olors i els microbis. Podria haver-hi un petit poal a l'abast dels infants per donar-los la possibilitat de llençar els residus que trobin, com: papers bruts (després de mocar-se), tovallolletes, restes de menjar...
- Penjadors per la roba bruta dels infants. Cada nen hauria de tenir un penjador col·locat a la seva altura, on hi hagi una bosseta per poder deixar la roba bruta o baveralls per dur a casa. Podria haver-hi una fotografia del nen al penjador de cada un per tal de treballar la identitat de cada nen.
- Prestatgeria o caseller amb la muda i material de cada infant. Aquest prestatge podria situar-se a una paret frontal, prop de la mestra i a poca altura, còmode perquè la mestra pugui accedir amb facilitat al material de cada nen, però també adaptat a la mida d'aquests. Cada nen hauria de tenir un prestatge on es trobi la seva roba de muda i material propi de l'infant (tovallolletes, bolquers, esponja, crema, tovallola, baveralls, xumets, objectes de casa, medicaments...). Al cas que fossin petits armaris, cada un podria tenir una fotografia del nen i el seu nom. La mestra, abans de fer el canvi, pot agafar l'infant i mostrar-li el seu armari i que

aquest identifiqui la seva fotografia i ‘ajudi’ la mestra a treure el material necessari per fer el canvi de bolquer.

- Petits vàters adaptats a la mida dels infants. Aquests, ajudaran als infants a estar familiaritzats en tot moment amb la possibilitat de poder anar al bany sols en un futur. Cal tenir-los prop del canviador, per si un dia els crida l’atenció, cal deixar que els menuts puguin provar-ho, respectant els seus ritmes en tot moment. En un futur serà allà on començarà l’etapa del control d’esfínters.

Als annexos he adjuntat diverses imatges dels elements del mobiliari necessaris per la zona de canvi de bolquers a una aula d’1-2 anys (*vegeu annex 2*).

3.2 Materials

L’estètica i l’espai són molt rellevants, però els materials també són un aspecte clau a tenir en compte durant el moment de canvi per tal que aquest tenguí el major valor possible. Trobem una gran quantitat de material necessari per dur a terme els hàbits d’higiene i més concretament al moment de canvi de bolquer.

Per començar la mestra ha de fer ús de guants de plàstic per canviar el bolquer al nadó i en haver acabat els tirarà al poal dels residus. Aquesta és una mesura higiènica indispensable que haurà de fer la mestra a cada canvi.

Prop del canviador seria recomanable que la mestra pogués tenir un pot de sabó de ph adequat i un rotllo de paper per poder rentar-se les mans abans i després dels canvis. A l’altura dels infants també podria haver-hi paper i un pot de sabó a la pica on es reten les mans.

La mestra necessitarà tenir a la seva disposició bosses de plàstic on posar la roba bruta dels infants, per posteriorment ficar-la a la bossa de l’infant per dur-la a casa.

En relació al moment concret del canvi de bolquer la mestra, a més dels guants, necessitarà una tovallola de cada infant. La tovallola anirà col·locada damunt el canviador i l'infant es tombarà damunt. Això evitarà tacar el canviador i serà doncs, més higiènic.

Durant el canvi, per canviar l'infant serà necessari tenir tovallolotes d'un sol ús i bolquers. A més, en el cas que l'infant ho necessiti també seria ideal tenir crema protectora. Al moment de rentar la cara després de dinar podem fer ús d'una esponja o una manyopla per tal que sigui suau i agradable per l'infant. Per poder dur a terme el canvi serà necessari que cada nen tingui una muda de roba neta per canviar-se si s'embruta o es banya.

Un element addicional que es podria col·locar penjat a la paret de la zona d'higiene podria ser una petita pissarra amb una graella on la mestra pugui anotar quantes i com són les deposicions de cada infant durant el dia.

3.3 Rol del docent

La mestra cal tenir una actitud oberta que permeti a l'infant posar en pràctica les seves habilitats i capacitats i adquirir progressivament la seva autonomia. La mestra ha d'escoltar el propi desig del nen. La principal actitud de l'adult ha de ser el respecte cap a l'infant.

El benestar del nen durant el canvi depèn, en gran part, de la manera com el parla, mira, toca i l'agafa l'adult, en proporcionar-li temps, respectar-lo i actuar. Si les atencions que rep el nadó són de bona qualitat, depèn també de l'actitud profunda de l'adult, centrant-se en l'infant com a protagonista de l'acció. Hem de viure les rutines quotidianes del dia a dia amb plaer, donant-los un major valor i rellevància i omplint-les de contingut ric i intencionalitat educativa. Aquest és una situació privilegiada per establir un diàleg tònic,

és a dir, un intercanvi emocional amb el menut, on escoltam les seves senyes, desxifram allò que ens conta amb el llenguatge gestual o preverbal.

Patricia Torres (2014) presenta que en el moment de l'acompanyament de l'infant des de la presència permanent en la distància s'ha de reforçar amb expressions verbals amb positivitat, fomentant que el nadó construeixi la seva pròpia pell psicològica i emocional, prenent consciència de si mateix i el seu entorn.

Cal dir que la tasca de la mestra té una vital rellevància en el desenvolupament de la identitat de l'infant, ja que aquesta es construeix amb la suma de record i narració. És a dir, aquesta narració es construeix des del mirall de les persones que estimen i cuiden l'infant. La identitat del nen no són tan sols els fets que ocorren, sinó la manera en què els expliques i les paraules que posam a les coses.

Vull destacar la cita d'una autora que defineix l'essència del paper de la mestra durant els moments d'higiene personal a l'aula:

Si durant les estones de cura personal (canvi de bolquers, bany, àpats) l'adult s'acosta al nen amb delicadesa i li explica el que li fa, el que li passa i si s'esforça a comprendre els signes i les manifestacions de desitjos i necessitats, crea la possibilitat que l'infant de qualsevol edat intervingui en el seu moment. (Falk, 2016)

La Torre (2014) afirma que aquesta és una situació única de contacte amb l'infant de tu a tu, per tal d'establir un vincle amb l'infant. El nen és un subjecte actiu, doncs, l'actitud de la mestra ha de transmetre això a l'infant. Així mateix, és un instant magnífic per enriquir la seva adquisició i desenvolupament de les seves habilitats lingüístiques, per tal d'ajudar-lo en l'estructuració del seu esquema corporal i a adquirir consciència del seu propi cos.

El docent hauria de facilitar a l'infant que desenvolupi la seva autonomia per iniciativa pròpia i deixar-lo que participi i cooperi durant el canvi. Per exemple, podem apropar-li la bossa de tovallolletes i que ell n'agafi una i li doni a la mestra perquè el faci net. Això

farà que sigui un moment d'acció mútua i compartida entre l'adult i l'infant. L'acompanyament de l'infant ha de ser respectuós, basat en una escolta activa de les seves demandes, no jutjar-lo, estar present al seu costat en tot moment i respectar els límits i les normes, entre d'altres.

M'agradaria destacar unes paraules de Francesc Rivera (2010) sobre la gran importància que tenen els primers anys en la formació dels vincles afectius i el paper essencial que hi juguen les emocions, com a recursos innats de comunicació. La complementarietat, la reciprocitat i la distància òptima són els elements bàsics en tot procés de vinculació positiva.

3.3.1 Mirada de la mestra cap al nen com a agent actiu

Dins l'actitud de la mestra cal fer esment a la mirada que té aquesta cap a l'infant. Durant el moment de canvi és essencial que el docent cuidi la mirada i que el contacte visual que tengui amb l'infant sigui càlid i afectiu. Voldria destacar les importants aportacions de la pedagogia sistèmica i més concretament la mirada sistèmica.

Aquests tipus de pedagogia consisteix en un enfocament educatiu que ens ensenya a mirar. A més, també ens fa ser conscients de la nostra ubicació i ens proporciona eines per relacionar-nos adequadament amb els sistemes humans que ens envolten i dels quals formen part (família, escola, amics...).

Segons l'Associació Agambar (2013), la pedagogia sistèmica mostra un gran èmfasi per l'educació, ja que incorpora un nou paradigma que inclou tant la prevenció com la intervenció, i s'anomena: paradigma quàntic.

Segons el paradigma quàntic, l'observador canvia la realitat. Partint d'aquesta idea podem transformar el nostre passat i present, canviant la mirada. Per aconseguir això, és necessari transformar les nostres imatges internes i les nostres actituds en referència al que és i al que serà. Per això, cal que la mestra tengui una bona imatge d'infant capaç i confiar en les seves possibilitats.

Aquesta perspectiva sistèmica s'integra i es tradueix al context educatiu perquè ens pugui orientar en el context escolar. L'associació Agambar va establir que aquesta mirada es basa en els ordres de l'amor, que són:

- ❖ La importància de l'ordre: tant pels alumnes com pels educadors, té a veure amb la vinculació entre generacions, saber qui va abans o després. Cal esmentar al nen que es fa en tot moment amb un ordre perquè aquest pugui preveure allò que fa la mestra.
- ❖ La importància del lloc: cada membre mira allò que li correspon, té a veure amb les funcions, qui és i com fa la tasca que li correspon. Donar i rebre.
- ❖ El valor de la inclusió: L'escola i l'aula com a espai de comunicació on tots tenen el seu lloc. La mestra haurà de respectar la diversitat a l'aula, atenent les seves necessitats i adaptant-se a aquestes.
- ❖ El pes de la cultura d'origen: té a veure amb la fidelitat al context d'on provenim.
- ❖ La significació de les interaccions: tots els membres del sistema estan vinculats els uns als altres. Això és especialment interessant, ja que ens ajuda a veure que, quan algun membre del sistema mostra algun tipus de símptoma, no ens hem de centrar en el símptoma en si, sinó que aquest indica al sistema que hi ha alguna cosa que no funciona.

Al moment de canvi de bolquer el docent ha de transformar la mirada, veure l'infant com a agent actiu i preocupar-se en tot moment per fer d'aquest moment el més ric possible. Per tal que es produeixi un intercanvi ric, l'adult està pendent de les diferents demandes i expressions del nadó i cal que les respongui adientment, reforçant-les i donant-los sentit. La mestra ha de cercar en tot moment la mirada de l'infant per assegurar la comunicació.

Cal ser conscient que una mirada diu més que un grapat de paraules, doncs, la mestra ha de guiar les seves actuacions amb una mirada afectiva cap a l'infant. La mirada de l'adult cap a l'infant és també molt rellevant com forma de relació, ja que d'aquesta manera la

mestra transmet al nen seguretat afectiva. L'educadora ha de mantenir un permanent contacte visual, dedicar mirades d'estima al nen, adaptar-se al seu ritme i les seves necessitats, realitzar gestos i carícies tendres, fets que estableixen una gran complicitat entre els dos.

3.3.2 Actitud i estratègies de la mestra

Lligat al rol docent ens trobam amb un punt de gran rellevància com són les estratègies de la mestra encaminades a afavorir l'autonomia de l'infant durant el moment del canvi de bolquer, fent que aquest sigui per a ell una font de plaer.

El canvi de bolquers esdevé una oportunitat per comunicar-mos amb el nen que tenim davant de les paraules, dels gestos i del tacte. És una situació perfecta per parlar amb ell, enriquir l'adquisició del seu llenguatge i per ajudar-lo a estructurar el seu esquema corporal i la seva consciència de si mateix. Tot això s'adquireix arran de la posada en pràctica d'una sèrie d'estratègies.

El docent cal tenir en compte en tot moment com és l'infant que té al davant, en quina etapa es troba, quin és el seu ritme, les seves capacitats i els inicis de moviment de l'infant, tenint en compte que la finalitat és que aquest sigui conscient del seu propi cos. Els límits de l'infant tan sols els coneix ell i cal respectar-ho. Cal anar facilitant al nen la seva participació però sense que aquest es senti forçat, sinó de manera espontània i natural. És molt important que l'acció de l'infant i l'adult vagin estretament lligades

4. Disseny metodològic

El meu treball començarà fent referència als conceptes que tractaré posteriorment. A l'inici trobarem una sèrie de definicions de diferents autors, per tal de conèixer bé els conceptes en què es basarà el treball. A més hi haurà un aprofundiment en les teories i filosofies de diferents autors com Pickler-Lòckzy, Montessori, Ferrerós, entre d'altres, els quals parlen sobre l'autonomia de l'infant en els diferents moments d'higiene personal. Com a complementació teòrica, aprofundiré també en el procés que s'ha de dur per l'adquisició de l'autonomia, així com les diferents fases que podem trobar.

Realitzaré la posada en pràctica d'aquest treball a l'Escoleta d'Infants de Son Roca, el centre on vaig realitzar el Pràcticum I i del qual vaig aprendre moltíssimes coses. Gràcies a que en aquest centre vaig poder veure com portaven a la pràctica els canvis de bolquer basant-se en el mètode Pikler-Loczy he volgut analitzar com realitzen un canvi de bolquer a les aules d'1-2 anys.

La meua idea inicial és basar les meves observacions en una anàlisi del moment de canvi de bolquer centrat en el rol que ha de tenir la mestra perquè aquest moment sigui de la millor qualitat possible. Trobo que aquest moment és un dels més íntims i importants per l'infant i per aquest motiu vull donar valor a la gran importància que té cada un dels elements que es troben presents en aquest. Posaré èmfasi en la postura de la mestra, la seva actitud, les passes que du a terme, la mirada que té cap a l'infant, entre moltes altres coses. Cal dir que, encara que la meua mirada es trobi fixada en el rol del docent, també és necessari exposar l'actitud de l'infant, la seva participació i l'espai. Durant aquest procés la meua actitud serà totalment respectuosa, per això he decidit que durant el moment de registre em situaré a una distància prudencial per no interferir en les accions de la mestra ni l'infant. Realitzaré un total de 6 observacions a diferents mestres que seran les tutores d'aula de les classes d'1-2 i les respectives mestres de suport de cada una d'aquestes. Prèviament els proposaré una entrevista estructurada per poder conèixer la seva visió.

A continuació adjunt una taula de les característiques de la mostra, la qual conté el nom i dades rellevants de les persones observades:

Taula 1

Característiques de les persones observades: Docents

<p style="text-align: center;">TAULA DE CARACTERÍSTIQUES DE LA MOSTRA (PERSONES OBSERVADES)</p>		
NOM	TASCA A L'AULA	DADES RELLEVANTS
Marga (Mestra d'Educació Infantil)	Tutora d'aula	<ul style="list-style-type: none"> ❖ 53 anys d'edat. ❖ 25 anys d'experiència com a docent (16 d'ells a escoles municipals).
Bàrbara (Mestra d'Educació Infantil)	Tutora d'aula	<ul style="list-style-type: none"> ❖ 59 anys d'edat. ❖ 31 anys d'experiència com a docent a escoles municipals.
Loli (Especialista d'Educació Especial)	Mestra de suport PT	<ul style="list-style-type: none"> ❖ 41 anys d'edat. ❖ Més de 15 anys d'experiència professional a escoles infantils.
Joana (Mestra d'Educació Infantil)	Tutora d'aula	<ul style="list-style-type: none"> ❖ 47 anys d'edat. ❖ 23 anys d'experiència com a tutora d'aula.
Judith (Tècnica Superior en Educació Infantil)	Educadora més1	<ul style="list-style-type: none"> ❖ 35 anys d'edat. ❖ 9 anys d'experiència com a docent a escoles municipals.

Taula 2*Característiques de les persones observades: Infants*

NOM	GÈNERE	DADES RELLEVANTS
Àngel	Nen	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Té 1 any i 3 mesos. ❖ Fa poc temps que començà a caminar.
Gemma	Nena	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Té 1 any i 9 mesos. ❖ Compta amb una gran habilitat motriu. ❖ Mostra seguretat en els seus moviments.
Miquel	Nen	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Té 1 any i 3 mesos. ❖ Ha passat la fase de gateig i comença a fer les seves primeres passes, agafant-se.
Paula	Nena	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Té 1 any i 6 mesos. ❖ Bona habilitat motriu. ❖ Presenta inseguretat en alguns dels seus moviments i dependència en l'adult.
Xim	Nen	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Té 1 any i 7 mesos. ❖ Motriument àgil. ❖ Caràcter tranquil.

Com a cloenda del treball duré a terme una sèrie de reflexions lligades a les observacions, a tall de conclusió. Es podria dir que dins aquest apartat trobarem el resultat de les anàlisis portades a terme prèviament. I per acabar realitzaré una petita reflexió personal sobre el procés del treball i el resultat final.

4.1 Metodologia qualitativa

Aquest treball parteix dels diferents fonaments d'investigació qualitativa, ja que en la seva essència pretén fer una cerca d'informació, a més de comprendre i analitzar la realitat existent a un centre educatiu.

“La metodologia del treball serà qualitativa, per tal de mostrar amb objectivitat, claredat i precisió les observacions que duré a terme, la qual cosa implica un enfocament interpretatiu i naturalista cap a l'objecte d'estudi” (Ballester, 2001, p. 236).

Aquest document, en la seva major part, ha estat desenvolupat arran de recerques bibliogràfiques per tal d'esdevenir quins serien els punts a tenir en compte per poder potenciar l'autonomia de l'infant en el moment del canvi de bolquer. Per dur a terme tot això, he fet ús de fonts documentals en format paper (revistes, articles o llibres) i en format digital (blogs, investigacions, articles digitals...), intentant contrastar la informació de totes aquestes fonts seleccionant la més significativa i adequada.

He escollit fer ús d'una metodologia qualitativa, ja que la meua posada en pràctica consisteix en una investigació qualitativa que implica un enfocament interpretatiu i natural cap a l'objecte d'estudi. L'objectiu de la meua anàlisi serà poder conèixer i observar la manera en què una mestra enfoca el moment tan important que és el canvi de bolquer i com el duu a terme tenint com a referent/model l'Institut Pikler Loczy. A la meua anàlisi es combinen dos procediments qualitatius com són l'entrevista a diferents docents com l'observació directa dels moments de canvi de bolquer.

4.2 Instruments de recollida de dades

La principal eina que s'emprarà per poder dur a terme aquest treball de camp és l'observació directa, en primera persona i sistematitzada del moment de canvi de bolquer. Penso que observant i analitzant aquest moment és la millor manera de poder mostrar i evidenciar l'objectiu principal d'aquest treball. La meua intenció és fer una observació del moment de canvi d'un infant, ajudant-me de diferents registres per tal de poder recopilar el màxim d'informació significativa d'aquell esdeveniment. L'observació es centrarà en la interacció entre l'infant i la mestra durant el canvi de bolquer, fent èmfasi en el rol docent, com és la seva actuació durant aquella situació. Tot i això faré un breu esment a la resta d'elements presents durant el canvi com són l'espai, el mobiliari, entre d'altres... L'observació es trobarà focalitzada en l'actitud de la mestra i les seves estratègies per fer d'aquest moment una situació rica i de qualitat. Tot i això, com bé he mencionat anteriorment, realitzaré una observació global a la resta de components que es troben dins el context. Es realitzarà un total de 6 observacions per tal de poder obtenir diferents visions i estratègies de les mestres d'1-2 anys.

Aquesta observació la duré a terme mitjançant el registre narratiu/descriptiu com a instrument principal de recollida de dades, objectives i precises. Aquest tipus de registre em proporcionarà una informació precisa i objectiva de la conducta del docent i l'infant en tot moment. Pens que el registre narratiu d'aquest moment em pot proporcionar més informació i detalls que amb unes notes de camp resultaria insuficient. A més, aquest registre reconeix la conducta tal com es produeix, de manera objectiva.

El registre d'informació suposa deixar constància d'allò vivenciat i observat personalment que es tradueix a un moment insubstituïble on es genera la transformació de la mirada en l'escriptura (Vasilachis de Gialdino, 2006)

Si aquesta observació enregistrada amb el registre narratiu no em proporciona la informació suficient, em proposo fer ús d'un altre registre, l'anecdòtic, per tal de poder aconseguir ampliar la informació o captar detalls que potser amb una sola observació no serien visibles. A la següent observació faria ús del registre anecdòtic, ja que aquest registre em permetrà captar els fets més significatius o que em cridin més l'atenció,

obtenint així informació que potser a simple vista no es veu, com: apreciacions subjectives de la mestra, reaccions o respostes de l'infant.

Perquè aquesta anàlisi sigui el més detallat possible, he pensat plantejar com a punt d'inici una entrevista estructurada a la mestra on pugui rebre la seva visió i el valor que dóna al moment de canvi. L'entrevista és estructurada, ja que tots els docents entrevistats rebran les mateixes preguntes i d'aquesta manera podré comparar diferents punts de vista dels docents del centre, per tal de poder conèixer les seves visions, prioritats, preferències... Un dels principals motius pel qual realitzaré una entrevista estructurada és per la gran singularitat de les situacions i dels docents, ja que cada un és diferent dels altres. Per aquest motiu vull comprovar com plantejant la mateixa qüestió a cada mestra conec la seva visió i puc evidenciar la diversitat que es pot trobar en diferents mestres amb els mateixos referents.

Aquesta entrevista serà proposada a 6 mestres de l'aula d'1-2 (tutores i mestres de suport), docents amb qui el nen tenguí un vincle afectiu segur. Per poder dur a terme aquest propòsit, primer demanaré permís a la directora del centre Paquita P. i posteriorment a cada una de les mestres a qui hagi d'observar i/o entrevistar. Cada aula de la línia d'1-2 anys compta amb una tutora d'aula i una mestra de suport que es troba dins l'aula durant gairebé tota la seva jornada laboral, de tal manera que els nens la tenen com a segona figura de referència dins l'aula.

Aquest conjunt de preguntes em serviran per tenir el punt de partida d'aquest registre, ja que és de vital importància conèixer la forma d'actuar de la mestra i la seva opinió sobre aquest tema. A més em proporcionarà informació que em permetrà ampliar i verificar les dades obtingudes de les posteriors observacions (*vegeu annex 3*).

RESULTATS

4.3 Categories d'anàlisi dels resultats

A continuació he duit a terme una anàlisi dels resultats obtinguts arran d'haver entrevistat a cinc docents del CEI Son Roca de les aules d'1-2 anys, així com, de les diverses observacions realitzades als infants. Més concretament he duit a terme un total de deu observacions, és a dir dues observacions a cinc nens, per tal de poder obtenir uns resultats més rics en detalls i informació de qualitat (vegeu annexos 4 i 5).

Per poder dur a terme aquesta anàlisi de resultats he estructurat el contingut a analitzar en categories i subcategories per tal de separar els diferents ítems a tenir en compte i poder obtenir uns resultats clars i estructurats.

Les categories i subcategories establertes es troben reflectides a la següent taula:

Taula 3

Resultats: Categories d'anàlisi.

Categoria 1: Espai del moment del canvi (zona d'higiene)	Subcategoria 1.1: Canviador
	Subcategoria 1.2: Mobiliari de la zona del canvi
	Subcategoria 1.3: Visibilitat i llum
Categoria 2: Materials utilitzats pel canvi	
Categoria 3: Temps	
Categoria 4: Rol docent	Subcategoria 4.1: Mirada de la mestra cap a l'infant
	Subcategoria 4.2: Actitud i estratègies de la mestra
Categoria 5: Actitud de l'infant i grau de participació durant el canvi de bolquer	

4.4 Anàlisi interpretatiu dels resultats.

L'estructuració dels resultats va lligada a les categories i subcategories sorgides de l'anàlisi dels continguts, les quals es troben reflectides a la taula anterior.

Categoria 1: Espai del moment del canvi de bolquer (zona d'higiene)

Subcategoria 1.1: Canviador

Aquest punt es basa en l'espai concret en què es duu a terme el canvi de bolquer, el qual ha de fomentar l'autonomia del nen i cal que sigui adequat perquè aquest pugui sentir-se còmode i a gust durant aquest moment tan important de la seva vida.

Primerament, durant les entrevistes potser no vaig obtenir una gran quantitat de detalls sobre quina era la seva estructura, de quin material estava fet o quina orientació tenia sobre l'aula. Les mestres mencionaren que aquest estava en altura i que es trobava connectat amb una escala de fusta la qual utilitzaven els nens per poder pujar sols fins al matalàs. Aquesta escala de fusta és un símbol d'autonomia, de permetre a l'infant decidir si vol pujar o no, si ho vol intentar fer per si sol o agafant-se de les baranes.

Una vegada duita a terme la primera observació, vaig poder comprovar amb els meus ulls que aquell moble estava ubicat d'una manera estratègica per poder estar pendent de tot mentre feies el canvi. Es trobava just al davant d'un gran finestral de vidre que et deixava una visió oberta de gairebé tota l'aula i al costat d'aquest es trobava un petit mirall que et permetia veure un altre punt de l'aula, simulant un retrovisor. Aquest petit detall, un simple mirall, que actualment les mestres potser no necessiten utilitzar, ja que quasi tots els moments del dia compten amb suport, potser anys enrere era indispensable per elles per poder tenir tots els seus sentits en les dues parts de l'aula (zona d'higiene i aula de referència). A dia d'avui, he pogut observar com el mirall que anys enrere utilitzaven per vigilar la resta de l'aula, ara l'utilitzen per donar-lo al nen i deixar-lo que es miri, s'observi

i configuri progressivament la seva imatge de si mateix. Un mirall és un element de descoberta de la pròpia identitat molt destacat pels infants, doncs, és molt important que aquest es trobi a l'altura o a la disposició dels infants.

A més d'això, al costat del canviador es trobava una petita barana de fusta que evita que el nen pugui girar-se i caure, un element de seguretat molt important.

Cal cuidar tots i cada un dels detalls d'aquesta zona per tal de proporcionar protecció al nen i fer-lo sentir còmode i a gust en aquest moment tan important de la seva vida, permetent-li d'aquesta forma poder afavorir la seva autonomia. Aquest tipus de canviador l'anomenen canviador Pikler, ja que es fonamenta en els principis de la seva metodologia la qual es basa a permetre la llibertat de moviment del nen i la seva implicació activa i participativa en els procediments i les accions relatives al canvi de bolquer, vestir-se i desvestir-se.

Subcategoria 1.2: Mobiliari de la zona del canvi

Aquesta zona d'higiene tenia una forma allargada, la qual es trobava distribuïda en dues parts, la del canvi del bolquer i la dels banys.

A la primera zona, la del canvi de bolquers, el primer que trobam és un espai obert compost per una escala de fusta que puja al canviador i al costat d'aquest es troba una pica de gran tamany que la mestra utilitza per fer net l'infant en cas que sigui necessari o per rentar mans. Cal dir que aquesta escala de fusta no és fixa i es pot moure cap a la zona de la pica si els nens s'han de rentar les mans podran pujar per si sols i d'aquesta manera afavorir el desenvolupament de les seves habilitats motores. A més, dalt la pica es troba un mirall perquè els nens es puguin veure mentre es renten les mans, i els ajudin a descobrir-se a si mateixos.

Seguint cap al fons de la sala, ens trobam amb una zona de calaixets on els infants tenen el seu material i cada un d'ells està personalitzat amb la imatge de cada infant amb la finalitat que ells identifiquin quin és el seu i d'aquesta manera ajuda a l'infant a reconèixer

la seva imatge i a conèixer el seu propi cos. Aquests calaixos es troben adaptats a l'altura dels nens perquè aquests, de manera autònoma puguin ajudar a la mestra a agafar el seu material si ho desitgen. Al costat d'aquests es troben una sèrie de penjadors, també adaptats a la seva altura, on cada nen té la seva bosseta i si es taquen la roba la porten a casa a la seva bossa per fer net. El fet de tenir senyes personals de cada nen (el seu calaixet, el seu penjador..) pens que ajuda a fer que aquest senti que té el seu propi lloc dins aquell espai i es senti part d'aquest. La identitat de cada nen és complexa, única i insubstituïble.

Subcategoria 1.3: Visibilitat i llum

La zona d'higiene compta amb un ample finestral que comunica directament amb la zona central de l'aula i possibilita a la mestra tenir una bona visió de l'aula en tot moment. D'aquesta manera el docent pot vigilar la resta d'infants que es troba a l'aula, evitant possibles conflictes entre ells. A més, aquest espai compta amb una petita finestra ubicada al fons de la zona d'higiene que proporciona llum natural a l'espai, cosa que el fa més càlid i confortable. És molt important la il·luminació d'aquesta zona, ja que la llum natural que entra i penetra a l'espai crea un ambient acollidor i estètic.

Categoria 2: Materials utilitzats pel canvi

Totes les mestres varen compartir que durant els canvis de bolquer fan ús de material que aporten les famílies que són personals de cada nen, és a dir que dins el seu calaix o armari cada infant té els seus bolquers, les seves tovalloles, tovalloletes... El cas és que una de les mestres comentà que dins cada calaix també disposen d'una esponja que utilitzen si el nen s'ha tacat molt i l'han de fer net amb aigua teba per netejar-lo millor.

Al cas de les mestres, abans de cada canvi es posen guants de plàstic com a mesura higiènica fonamental per poder dur a terme el canvi de bolquer sense cap risc.

Una altra mestra em comentà que dins el calaix de cada nen disposen d'un pedaç que utilitzen per netejar-li la cara i les mans amb aigua teba, si el canvi de bolquer es duu a terme després de dinar o venir del pati. Cada infant disposa d'una muda de roba per poder canviar-li si es banya o s'embruta.

Vaig poder observar, que la roba bruta, les tovalloles que s'han embrutat durant el canvi i les esponges es guarden dins la bosseta que hi ha al penjador de cada nen i els pares en arribar la porten a casa i l'endemà ho tornen tot net. Penso que és un bon recurs que cada nen tengui la seva bosseta, ja que d'aquesta manera quan es sentin preparats podran ser ells mateixos els que deixin la tovallola per rentar dins la seva bossa per portar a casa.

Gairebé tots els recursos materials mencionats anteriorment es troben dins el calaix personalitzat de cada infant. Aquest, es troba adaptat a la mida dels infants per tal de donar-lo la possibilitat d'agafar el material ells mateixos, sense necessitat de ser alçats a braços, doncs, afavorint així a la seva activitat autònoma. Cal destacar que és essencial que cada nen tengui el seu calaix, ja que sembla que tenen el seu espai dins el bany i aquest esdevé íntim i personal.

Categoria 3: Temps

Després de totes les observacions dutes a terme he pogut observar de primera mà la importància que té el temps durant un moment tan important com és el canvi de bolquer. Cada una de les mestres que duia a terme els canvis de bolquer respectava ritme de cada infant, el deixava fer, li donava llibertat de moviment i s'adaptava a les seves necessitats. Penso que és essencial respectar el seu ritme i seguir-lo per tal que ell adquireixi seguretat en si mateix i arribi fins on ell consideri que està preparat.

Cal donar a l'infant el temps necessari perquè entengui allò que l'estam dient, anticipant, donant un temps per constatar com arriben les paraules que enviam a l'infant. A més, un bon docent ha d'estar sempre atent i pendent d'allò que ens vol dir, mostrar o transmetre

l'infant. El nen necessita que l'esperin, doncs, el docent ha de confiar en el procés que segueix l'infant i acompanyar-lo de manera pacient i amb respecte.

Les mestres treballen molt l'anticipació de l'acció, prevenir al nen, avisar-li i preparar-lo per allò que succeirà. És important no donar pressa al nen amb suggeriments, o intentant que faci més coses de les que està preparat per fer. També és essencial donar-li l'oportunitat de posar en pràctica aquell potencial que té i deixar-li fer. El nen és la persona que ha d'actuar i qui ha d'aprendre, sobre la base de tot allò que l'adult posa al seu abast. D'aquesta manera l'infant aprèn a aprendre. Penso que és imprescindible destinar un temps per a cada nen, que ens permeti respectar els seus ritmes i les seves necessitats, tot establint un ordre que els possibiliti anticipar-se a l'acció del docent.

El temps és un altre element imprescindible a tenir en compte ja que cada infant és totalment diferent, doncs, té necessitat i interessos diversos i la mestra ha d'adaptar-se al màxim a aquest, donant-li el temps que necessita l'infant. Des de ben petits els nens senten la voluntat o necessitat de fer coses ells sols, doncs, l'adult l'ha d'anar acompanyant en aquest camí, respectant el seu moment maduratiu, el seu ritme, les seves iniciatives i interessos.

A continuació he duit a terme una taula de les característiques principals a tenir en compte sobre el temps durant el moment de canvi de bolquer.

Categoria 4: Rol docent

Subcategoria 4.1: Mirada de la mestra cap a l'infant

Durant totes les observacions he pogut observar una gran varietat d'aspectes, però del que més m'he adonat era la mirada que tenia la mestra en tot moment, fixada en l'infant. Quan

el nen sentia la mirada de la mestra, semblava sentir-se més segur. Aquesta mirada era sincera i afectiva, cosa que ajuda a enfortir encara més el vincle afectiu entre docent i infant.

He pogut comprovar com durant aquest moment la connexió entre mestra i infant mitjançant la mirada facilita la comunicació entre ambdues parts. Potser les mirades diuen moltes més coses que les paraules no poden expressar. M'ha estat realment difícil poder descriure amb paraules els intercanvis comunicatius constants que tenien la mestra i l'infant.

La mirada de la mestra cap a l'infant transmet calma, empatia i tranquil·litat, fent sentir al nen protagonista d'aquell moment. La mestra té una mirada cap al nen com a infant capaç i agent actiu. Com bé ha mencionat una de les mestres a l'entrevista:

“ Durant el canvi, sempre ha d'estar present la mirada de l'adult cap al nen, una mirada de respecte que transmeti al nen tranquil·litat i seguretat. És d'aquesta manera un moment íntim on el vincle afectiu entre les dues parts s'enforteix.”

(Marga)

Subcategoria 4.2: Actitud i estratègies de la mestra

El vincle afectiu que s'estableix entre el docent i el nen és vital per poder fomentar un correcte desenvolupament harmònic en l'infant. Doncs, degut a això la mestra ha de cuidar al màxim tots els detalls, per fer d'aquest un moment únic i ric.

Com bé vaig poder conèixer a les entrevistes, totes les docents que vaig entrevistar em comentaren que a l'hora de dur a terme el canvi tenen al cap una mena de coreografia al seu cap de tot allò que han de fer i com cal fer-ho. Podria semblar-se a un guió però pareixeria molt estructurat i realment a un docent tot això li surt de forma natural i espontània, tot i sempre tenint al cap detalls que mai poden faltar durant aquest moment. M'he adonat de la importància que té donar un tractament individualitzat a cada infant. Tot i que els canvis de bolquer semblen molt similars, he pogut comprovar que són tot el

contrari, n'hi ha que requereixen més temps, altres que necessiten més contacte, també hi ha nens que tenen més dependència cap a l'adult, altres que volen començar a fer coses sols... Tot això és el que ha de tenir en compte la mestra: dóna l'atenció, el temps, el contacte, les paraules que necessita cada infant, adaptant-se així a cada un i respectant-lo en tot moment a ell, el seu ritme i les seves capacitats.

Arran de les entrevistes i les observacions realitzades vaig poder observar de primera mà la importància de donar nom a tot allò que fa la mestra, anticipar al nen, preparant-lo pel que passarà. És cert que les paraules de l'adult són molt importants, però ho són encara més els gestos, les expressions no verbals, la forma de tractar l'infant, d'agafar-lo i de mirar-lo. Cal que l'infant es senti segur en mans del docent, tenint en compte que tot el seu cos també parla l'infant. L'infant és sensible davant tot allò que li passa: sent, observa, grava i comprèn les coses. Vull destacar una cita de Judith Falk, una formadora pikleriana que diu:

“El nen aprèn sobre el seu cos a través de dos grups d'accions principalment: el que ell fa amb el seu cos i el que se'l fa al seu cos.” (Falk, 2010, p. 118)

Al segon aspecte, on intervenen els docents, cal que ho facin d'una manera lenta, suau, sense distraccions, amb mans tendres, cercant el permís i la complicitat per fer les accions al cos del nen, posant paraules a tot allò que duim a terme, acompanyat d'una comunicació no verbal, plena de carícies, mirades, gestos... mantenint una relació de proximitat en tot moment amb l'infant. Gràcies a les observacions portades a terme he pogut comprovar la seguretat i calma que transmet a l'infant la presència de la mestra i un constant contacte corporal i visual durant el canvi.

M'agradaria concloure aquest punt, dient que d'una bona mestra depèn convertir un moment ordinari com és un canvi de bolquer per un infant, en un d'extraordinari, afavorint al màxim la seva autonomia. Com a mestres cal estar convençudes que els infants poden fer allò que es proposin i els hem de donar la llibertat per intentar-ho, confiant així en les seves capacitats. El nen aprèn a aprendre i a dur a terme fins al final tot allò que ha començat.

Categoria 5: Actitud de l'infant i grau de participació durant el canvi de bolquer

L'infant és el principal protagonista d'aquest moment i ha d'esdevenir un agent actiu durant el moment de canvi de bolquer. Vaig poder observar com les mestres duien a terme una sèrie d'estratègies per fomentar l'autonomia del nen en tot moment.

Cada mestra té una sèrie d'estratègies per fer participar l'infant com poden ser: ajudar la mestra a agafar el material del canvi, pujar i baixar les cames per pujar i baixar els calçons, aguantar un material mentre la mestra el fa net... Cada una pot tenir diferents estratègies però totes van enfocades al mateix, permetre a l'infant desenvolupar la seva autonomia durant un moment de canvi de bolquer.

És molt important respectar en tot moment el ritme de l'infant i les seves capacitats. Mai se li ha de suggerir o oferir fer alguna cosa que encara no estigui preparat per fer. El nen és l'únic que coneix fins on pot arribar i ha de tenir la llibertat de poder decidir quan fer una passa més. Cada descobriment que faci l'infant, esdevé una nova eina per al següent. Sempre s'ha de respectar la iniciativa de l'infant. Tot allò que el nen aconsegueix fer sol, amb autonomia, és plaer, doncs la mestra ha d'enriquir al màxim aquest moment per aconseguir fer-lo el més ric possible.

A través de la Metodologia Pikleriana els nens són tractats com éssers actius i competents cosa que els fa ser protagonistes del seu propi aprenentatge. La seva curiositat, iniciativa i interès els empeny a mouer-se i això els porta al creixement en tots els àmbits: motor, intel·lectual i afectiu. D'aquesta manera es contribueix a formar infants autònoms, segurs i competents, que coneguin quins són els seus límits, realitzi els seus propis aprenentatges i descobriments i al mateix temps descobreixi les coses per ell mateix, a través d'aquesta mirada respectuosa i protectora de l'adult cap a l'infant.

5. Conclusions

La infància és el període en què l'ésser humà configura la seva identitat, la seva manera de concebre el món. L'escola infantil de 0-3 anys ha d'esdevenir un context en la vida del nen on aquest pugui desenvolupar el seu projecte de vida. Com bé ens explica Antoni Escalas (2013) el pensament d'Emmi Pikler considera essencial: creure en les capacitats dels infants de créixer i d'adquirir autònomament les postures i els moviments essencials per a la vida; respectar la iniciativa de l'infant, el seu propi interès com a font d'aprenentatge i de motivació; consolidar la seva seguretat afectiva sobre la base d'una relació personal càlida i tendra que ajudarà a l'infant a desenvolupar-se harmònicament i de forma adequada.

Gràcies a aquest treball he pogut aprofundir en el coneixement dels elements necessaris per fer d'una situació quotidiana en el dia a dia de l'infant, com és el canvi de bolquer, un moment compartit, privilegiat, ric en intercanvis comunicatius i únic.

A l'inici d'aquest treball un dels principals objectius que em vaig plantejar va ser observar el grau i tipus de participació de l'infant durant aquest moment. Després d'haver sentit les respostes de les mestres a les respectives entrevistes i poder observar els canvis de bolquer que portaven a terme, he pogut arribar a la conclusió que el grau de participació del nen i les estratègies de la mestra són conceptes que es troben lligats, ja que d'aquesta depèn la manera en què faci del nen el protagonista d'aquest moment i d'oferir-li l'oportunitat d'esdevenir un agent actiu d'aquest procés: deixant-lo ajudar-la a donar-li material, obrir el calaix, pujar les cames... Aquestes estratègies conduiran a la participació del nen durant el canvi i aquesta condicionarà el desenvolupament de l'activitat autònoma de l'infant.

Arran de la visualització de diversos moments de canvi de bolquer al centre, he pogut comprovar com en l'actualitat, gràcies als recursos que tenen els docents poden implicar-se al màxim i posar tots els seus sentits en el nen durant aquest moment tan important per la vida de l'infant. Actualment he pogut observar com gràcies a la manera en què es troba feta i ubicada la zona del bany, la qual disposa d'un gran finestral amb visibilitat a l'aula,

a més de comptar amb altres recursos materials que els faciliten la visió, com són miralls col·locats a punts estratègics per possibilitar a la mestra tenir una visió de l'aula en tot moment, els facilita molt la feina durant aquests moments.

Un dels recursos que he trobat més essencials han estat els recursos humans. El fet de poder tenir un suport a l'aula, ja sigui una parella educativa o docents de suport possibiliten a la mestra que fa un canvi, poder tenir la tranquil·litat de saber que a l'altra banda de l'aula hi ha algú amb la resta d'infants i degut a això pot posar tots els seus sentits i entregar-se plenament a aquell infant que necessita canviar el seu bolquer.

M'he adonat de totes les dificultats que tenien aquestes docents anys enrere per poder dur a terme un canvi de bolquer com els hauria agradat fer-ho: donant tota l'atenció al nen que es troba al canviador, fer d'aquell moment una situació rica d'intercanvis comunicatius i enfortint el vincle entre ambdues parts. Això era molt difícil tenint en compte que un grapat d'anys enrere la zona del bany era tancada, sense finestres i que a les aules tan sols es trobaven les tutores i no comptaven gairebé amb cap suport. Em van quedar gravades unes frases d'una tutora que fa 15 anys que es troba fent feina a escoles municipals i diu:

“ Recordo molt bé, fa una desena d'anys, quan duies a terme un canvi no tenies cap suport i la zona de bany era una altra habitació annexa a l'aula però no tenies cap visió de la classe des d'allà. Mentre canviaves un nen havies d'estar amb tots els sentits en aquell infant però també havies de tenir l'oïda posada en l'aula i quan senties molt de renou havies de cantar una cançoneta o dir: *Uep t'he vist!*, per evitar que nens ens barallessen o evitar possibles conflictes. Aquests eren recursos que havies de tenir per evitar cap conflicte a l'aula en aquests quatre minuts que et trobaves canviant l'infant. Ara tenim molta sort dels recursos que comptam i les facilitats que ens donen.” (Bàrbara)

Totes les mestres entrevistades presentaven moltes semblances al moment de dur a terme els canvis de bolquer i això demostra que tenen uns bons pilars encaminats a desenvolupar al màxim l'autonomia de l'infant durant el moment més íntim per a ell, el canvi de bolquer, a més de fer-ho també a la resta d'hàbits d'higiene.

Actualment, he pogut comprovar que a aquest centre al llarg del dia cada tutora compta amb una sèrie de suports, cosa que els possibilita poder portar a la pràctica els canvis de bolquer basant-se en aquestes bases que afavoreixen el desenvolupament del moviment lliure i actitud autònoma de l'infant. El centre també ha tengut en compte els moments en què la tutora es troba sola a l'aula i ha adaptat les infraestructures a això, possibilitant a la mestra poder estar pendent de l'infant que està canviant com de la resta de nens a l'aula.

Finalitzat el procés de desenvolupament del treball de fi de grau, he pogut comprovar la complexitat que suposa realitzar un canvi de bolquer, degut a la gran quantitat d'aspectes i elements que s'han de tenir en compte per fer d'aquest un moment de qualitat. M'he adonat d'això arrel de les observacions, ja que si a mi em resultava difícil poder fixar-me en tots els detalls des de fora, imagino que encara ho és més mentre estàs portant-ho a la pràctica. Com bé esmentaren les diferents docents hi ha coses que no es planifiquen i que amb l'experiència tot es va construint i arriba un dia que quasi no has de pensar les coses sinó que aquestes et surten de dins. Això, demostra que un bon docent ha de concebre aquest moment de canvi com un moment espontani, natural i tan sols tenir les pautes al cap però sense estructurar-ho de manera rígida sinó deixant que les coses sorgeixin i afavorint el desenvolupament de l'autonomia del nen en tot moment.

En definitiva, tot i que coneixia la gran importància que tenia el moment del canvi de bolquer per a l'infant, el fet de poder analitzar aquest moment privilegiat des de fora m'ha permès valorar encara més tots els punts que cal tenir en compte el docent. He descobert en primera persona la delicadesa que té aquest hàbit d'higiene, que requereix molt de respecte en tot moment, ja que és el moment més íntim del nen i es duu a terme de forma conjunta. Degut a això, aquest esdevé un moment excel·lent per crear un vincle càlid, tendre, segur i de confiança entre adult i infant, afavorint d'aquesta manera a la seva autonomia i autoestima.

El fet de poder veure tota la teoria portada a la pràctica m'ha fet encara ser més conscient d'això, ja que he pogut observar i viure tot el procés, descobrint de primera mà les petites conquestes dels infants. M'agradaria incloure dins aquesta conclusió fent èmfasi en l'actitud de la mestra durant aquesta situació tan rellevant a la vida del nen. Aquesta cal tenir una actitud positiva, oberta i donant al nen llibertat de moviment en tot moment,

deixant-lo descobrir-se i proporcionar-li l'oportunitat de conquerir la seva autonomia per si sol.

A nivell personal, al llarg d'aquest treball m'he trobat amb una sèrie d'obstacles que he hagut d'afrontar i superar. En primer lloc, em va costar molt triar el tema del treball, potser per indecisió, per pensar un tema massa general o per no saber focalitzar, fins que amb ajuda de la tutora vaig trobar el fil del tema i a poc a poc vaig intentar arribar fins allò essencial que definia el meu treball.

Un altre aspecte que he trobat com a obstacle durant el desenvolupament d'aquest treball ha estat la manca de temps, ja que combinant el TFG amb les pràctiques externes al matí m'ha dificultat poder mobilitzar-me al centre per dur a terme les observacions i les entrevistes, doncs, vaig haver d'anar en diferents dies i no he pogut gaudir el que m'hauria agradat. Sovint, em trobava angoixada degut a la manca de temps i la importància d'aquest treball. Així com anàvem fent les tutories i rebre un feedback de les meves tasques, tenir l'opció de poder anar corregint i millorant les diferents fases del treball m'ha ajudat a poder millorar i a tenir capacitat autocrítica, aprenent dels meus errors. Penso que un aspecte clau per poder portar a terme un treball de fi de grau és l'esforç, la constància i obrir-te a demanar dubtes i aprendre dels teus errors que et serviran per millorar en un futur.

Finalment, l'elaboració d'aquest Treball de Fi de Grau no hauria estat possible sense la implicació tant de part meva com de la meva tutora i la disponibilitat que ha tengut per atendre-mos en tots els moments que ens sorgien dubtes, a part de les tutories que ens han ajudat moltíssim a avançar cada dia per poder complir els objectius proposats.

6. Referències bibliogràfiques

- Valls, F. (2016) *Les rutines, els hàbits i el coneixement dels límits*. Disponible a: <https://jesus-maria.cat/BLOCS/formigues/les-rutines-els-habits-i-el-coneixement-dels-limitis/> [Consulta: dia 28 de novembre de 2018].
- Oteros, L. (2015) *Hàbits i Rutines en l'Educació Infantil*. Disponible a: <https://prezi.com/xffvigf73llv/habits-i-rutines-en-leducacio-infantil/> [Consulta: dia 28 de novembre de 2018].
- Escola Joan Abelló (2018) *Blog d'Educació Infantil del centre Escola Joan Abelló (Mollet del Vallès)*. Disponible a: <http://blocs.xtec.cat/infantiljoanabello/page/7/> [Consulta: dia 1 de desembre de 2018].
- Escoda, M. (2012). *Higiene Infantil*. Disponible a: <http://higieneinfantilprimertei.blogspot.com/2012/02/la-importancia-dels-habits-dhigiene-cal.html> [Consulta: dia 3 de desembre de 2018].
- Romero, M. (2018). *Pedagogía Pikler y sus principios guidores*. Disponible a: <https://eresmama.com/pedagogia-pikler-principios-guiadores/> [Consulta: dia 7 de desembre de 2018].
- Passet, L. (2018). *Els hàbits de l'autonomia*. Disponible a: <https://llarinfantspasset.blogspot.com/2014/03/els-habits-dautonomia.html> [Consulta: dia 7 de desembre de 2018].
- Pikler, E. (1985). *Moverse en libertad. Desarrollo de la motricidad global*. Madrid, Editorial Narcea. [Consulta: dia 27 de desembre de 2018].
- Hoyuelos, A. (2015). *La pedgogía del moco*. [Consulta: dia 10 de gener de 2019].
- Fabrés, M. (2007) El dia a dia, res no es banal. *Revista Infància* (n° 157). Disponible a: <http://www.elsafareig.org/elements/aigua/cadadia/rentarse/diaadia.htm> [Consulta: dia 10 de gener de 2019].
- Tardos, A. (2011) Junts, nadó i adult. *Revista Infància* (n° 188). [Consulta: dia 18 de gener de 2019].
- Cartró, C. i Pañell, N. (2005): «Un bon canvi en el canvi de bolquers». *Revista Infància* (n° 148). [Consulta: dia 18 de gener de 2019].

- Ferri, R. (2009) *La importancia del cambio de pañales a bebés*. Disponible a: https://isfd112bue.infed.edu.ar/sitio/upload/Importancia_cambio_panales_Ferri.pdf [Consulta: día 21 de gener de 2019].
- Bejerano, F. (2009) Educación para la salud 0 a 6 años. *Cuadernos de Educación y Desarrollo, Vol 1, (nº5)*. Disponible a: <http://www.eumed.net/rev/ced/05/fbg.htm> [Consulta: día 22 de gener de 2019].
- Pascual, E. (2013) *L'autonomia infantil en l'acompanyament respectuós*. Disponible a: <http://acompanyamentfamiliar.com/lautonomia-infantil-en-lacompanyament-respectuos/> [Consulta: día 22 de gener de 2019].
- Associació Agambar (2014) *Espai de creixement i joc. Educació viva per a infants de 0-6 anys*. Disponible a: <https://associacioagambar.files.wordpress.com/2011/10/projecte-pedagc3b2gic-agambar-2013-14.pdf> [Consulta: día 24 de gener de 2019].
- Porter, T. (2017) *Movimiento libre y Actividad autónoma. ¿Qué implican?* Disponible a: <https://tetaaporter.com/2015/06/29/autonomia-no-quiere-decir-independencia-y-otras-aclaraciones/> [Consulta: día 29 de gener de 2019].
- Llar d'infants Les Baldufes (2016) *Emmi Pikler i el model Lóczy*. Disponible a: <http://wwwlesbaldufescom.blogspot.com/p/emmi-pikler-i-el-model-de-loczy.html> [Consulta: día 4 de febrer de 2019].
- Institut municipal d'educació i joventut d'Olot (2017) *El vincle afectiu en el moment de canvi de bolquer*. Disponible a: <http://ime.olot.cat/el-vincle-afectiu-en-el-moment-del-canvi-de-bolquers/> [Consulta: día 21 de febrer de 2019].
- Ferri, R. (2009) La importancia del cambio de pañales a bebés. *Revista Aula de Infantil* (nº 53), p. 20-22. Disponible a: <https://studylib.es/doc/4784180/la-importancia-del-cambio-de-pañales-a-bebés> [Consulta: día 18 de març de 2019].
- Òdena, P. (2003). Emmi Pikler y la educación de los más pequeños. *Revista Infancia* (nº 81), p. 26-29. [Consulta: día 19 d'abril de 2019].
- Godall, T. (2010). Emmi Pikler: la competencia motriz del bebé es posible cuando cambia la mirada del adulto. *Revista Aula de Infantil* (nº153), p. 8-9. [Consulta: día 19 d'abril de 2019].

- Pomar, I. (2014) *Què queda del que es va viure a l'escola? La contribució del CEIP Es Pont*. Disponible a: https://ad.uib.es/estudis1819/pluginfile.php/267927/mod_resource/content/1/informe-11-%2813-3-2014%29.pdf [Consulta: dia 17 de maig de 2019].
- Pinya, C., Pomar, I. i Salvà, F. (2017) Prevenir el abandono educativo en Educación Secundaria profesional: Aportaciones del alumnado y del profesorado. *Revista de curriculum y formación del profesorado*, Vol. 21 (nº 4). Disponible a: https://recyt.fecyt.es/index.php/profesorado/article/view/62496/pdf_21 [Consulta: dia 24 de maig de 2019].

BASES DE DADES ON CERCAR MÉS INFORMACIÓ:

- Articles de la revista Guix.
- Articles de la revista Graó.
- Bibliografia feta per Rosa Sensat sobre Loczy, disponible a: http://www2.rosasensat.org/files/bibliografia_loczy-1.pdf
- Lectures sobre diferents autors relacionats amb el tema, recollides dels primers anys del meu grau d'Educació Infantil.
- Guies temàtiques de recerca bibliogràfica de la Uib: http://biblioteca.uib.cat/oferta/recursos_electronics/guies_tematiques/guia_tematica_educacio/
- Servei de recerca bibliogràfica de la Uib: http://biblioteca.uib.cat/oferta/serveis/cerca_bibliografica/

7. Annexos

ANNEX 1: Claus de la Pedagogia Pikleriana (Pikler, E. 2011)

Taula 4

Claus de la Pedagogia Pikleriana

CLAVES DE LA PEDAGOGÍA PIKLERIANA
Actividad autónoma
Relación afectiva
Conciencia
Respeto
Actividad significativa
Vida cotidiana
Verbalización
Estabilidad
Seguridad
Confianza
Respeto
Capacidad
Interés
No intervencionismo
Libertad de movimientos

ANNEX 2: Zona d'higiene que afavoreix l'autonomia del nen

La següent il·lustració mostra un espai de canvi de bolquer seguint els paràmetres necessaris per afavorir l'autonomia del nen, exposat per *Segurbaby*, una empresa que s'encarrega de dissenyar espais per tal de prevenir accidents i vetlar per la seguretat de l'infant en tot moment.

Com bé es pot observar a aquesta imatge els principals elements de mobiliari adequats a incentivar l'activitat autònoma del nen i fer-lo gaudir d'aquest moment són:

- Escala de fusta: per donar al nen l'oportunitat de pujar i baixar sol del canviador, agafant-se de la barana si ho desitja.
- Mirall: per deixar als infants mirar-se, conèixer el seu propi cos i crear-se una imatge de si mateixos.

- Fems: per poder tirar el rebuig una vegada acabat el canvi. Això podrà fer-ho tant la mestra com el nen.
- Canviador d'espuma: aquest és d'un material bla i còmode per fer d'aquest moment el més confortable per l'infant. A més, als costats té unes voreres altes que eviten que l'infant pugui girar-se i caure.
- Pica d'aigua: tenir la pica al costat del canviador ajuda a la mestra a poder tenir l'aigua prop al seu abast i fer-ne ús d'ella quan ho necessiti.

Tot i no estant visible a la imatge un altre element clau a tenir en compte és el calaixet íntim de cada infant, el qual conté el seu material de canvi (roba, bolquers, tovallola, tovallolaleta...) Aquest calaix és íntim de cada nen i anirà personalitzat amb una imatge de cada un al seu prestatge, cosa que afavoreix a la construcció de la seva imatge personal. S'haurà de trobar adaptat a l'altura de l'infant per tal que aquests puguin tenir accés al seu material d'higiene i puguin agafar-lo si ho desitgen.

ANNEX 3: Guió de l'entrevista a les mestres d'1-2 anys del CEI Son Roca.

- 1- Quines passes segueixes durant el procés de canvi de bolquers? Tens qualche procediment o mètode especial que portes a terme a la pràctica?
- 2- Què penses que no pot faltar mai durant un moment de canvi de bolquer?
- 3- Penses que el moment d'higiene i el canvi de bolquer és un moment destacat en la vida quotidiana de l'infant? Per què?
- 4- Donau consells als pares? Quins?
- 5- Cada quant de temps canvies els bolquers aproximadament? En què et bases?
- 6- Quins productes utilitzes?
- 7- On situau l'infant per canviar-lo?
- 8- Estàs pendent de la resta d'infants mentres fas un canvi? On estan els altres infants? Com els controles? Si has d'atendre un altre infant, on deixes el nen que estaves canviant?
- 9- Quines estratègies utilitzes per fomentar l'autonomia de l'infant durant el canvi? En quines accions participa el nen durant el moment de canvi de bolquer?

ANNEX 4: Resultats de les entrevistes duites a terme.

ENTREVISTA 1

1- Quines passes segueixes durant el procés de canvi de bolquers? Tens qualque procediment o mètode especial que portes a terme a la pràctica?

El primer que faig és avisar l'infant que anam a canviar-lo. No és el mateix si un nen s'ha fet caca que si ha fet pipi. Si hi ha possibilitat que dugui caca, li deim al nen: *Joan, anem a mirar-te el bolquer, que duus caca?* Li demanam permís per canviar-lo i una vegada dit això el convidem a venir al canviador per fer-se net. Una vegada ja el tens en braços, el portem fins al canviador i el tombam.

És molt important anar verbalitzant allò que vas fent, per exemple, quan li demanam que ens ajudi a aixecar les cames que les ha de pujar per poder llevar bé els calçons. Tot i que a nadons encara no les solen pujar sols, els ajudem, però lis deixam l'oportunitat que siguin ells els que ens ajudin a nosaltres. També comunicar al nen tot el que es fa: ara prepararem les tovallolletes, ara el bolquer el llevarem i en posarem un nou...

Durant el canvi, sempre ha d'estar present la mirada de l'adult cap al nen, una mirada de respecte que transmeti al nen tranquil·litat i seguretat. És d'aquesta manera un moment íntim on el vincle afectiu entre les dues parts s'enforteix. Cal que els moviments que realitzi la mestra siguin sempre suaus i anticipats.

Cal dir que si hi ha suport dins l'aula o com ara mateix que som dues a l'aula amb la practicant, intent allargar una mica més aquest moment, amb unes pessigolles o carícies que facin sentir el nen encara més còmode.

2- Què penses que no pot faltar mai durant un moment de canvi de bolquer?

Com a indispensable és tenir aquest moment pensat i programat i interioritzar que és un moment essencial i important durant el dia. A més, durant a nadons encara ho és més, ja que és un moment molt freqüent a la seva vida, ja que els canviem molt sovint. Un altre element indispensable és la mirada constant, o la forma de tocar l'infant, unes mans que el sostenen, agafar-los amb fermesa per evitar que es sentin insegurs. Trobo que és molt rellevant el fet de sentir una complicitat mútua entre les dues parts.

3- Penses que el moment d'higiene i el canvi de bolquer és un moment destacat en la vida quotidiana de l'infant? Per què?

Sí, és un moment destacat i de fet és un moment que s'ha de programar i d'aquesta manera, si tu programes aquest moment, tu li dones importància a aquest moment.

4- Donau consells als pares? Quins?

Normalment nosaltres no donam consells als pares, a no ser que siguin ells els que ens demanin ajuda si han tengut algun problema a l'hora de canviar. Per exemple si uns pares es troben amb un nen que no vol que el canviï quan és necessari, si solen demanar ajuda i els oferim consells com donar temps a l'infant, no forçar-lo i intentar comprendre'l o identificar el motiu de per què no vol. A més normalment solen comunicar pares que a causa de l'estrès no saben si fan massa via o si això afecta negativament a l'infant. Doncs, recomanem sempre donar temps i calma a aquest moment per proporcionar-li el valor i la importància que té.

5- Cada quant de temps canvies els bolquers aproximadament? En què et bases?

És evident que a nadons el canvi és molt més freqüent que a 1-2 anys. És veritat que a un nen se l'ha de canviar al moment en què es fa pipi o caca, però tot i això tenim una mica

d'estructuració en els horaris de rutines a l'aula. És veritat que hi ha nens que fan més pipis que altres. Principalment es fa un canvi a tots després de dinar, abans d'anar a dormir (i en aixecar-se es fa una revisió). Cal ser constant durant el dia i anar tocant bolquers per esbrinar qui va banyat o qui ha fet caca.

6- Quins productes utilitzes?

Els productes que utilitzam són els que duen les famílies, tovalloletes i bolquers. També posam tovallola al canviador per donar més calidesa a aquest moment, una tovallola de cada infant que porten les famílies. Al cas de rebre una demanda de la família també feim ús de crema hidratant, però no com a costum. Tot això és degut al fet que cada nen té la seva crema per motiu de possibles al·lèrgies. És veritat que a nadons els pares són més partidaris de dur cremes, tot i que això és voluntari. A més de tot això, una vegada acabat el canvi, apunto a una graella com han estat les deposicions del nen i la seva freqüència, per poder tenir un control.

7- On situau l'infant per canviar-lo?

A les aules de 0-1 col·locam els nadons al matalasset de plàstic/espuma, ja que encara no caminen però a les aules d'1-2 anys feim ús d'un canviador en altura que es troba lligat amb una petita escala, la qual és utilitzada pels nens per pujar fins al canviador. Aquest canviador es troba a una zona de bany al costat de l'aula, la qual permet tenir una visibilitat de l'aula en tot moment.

8- Estàs pendent de la resta d'infants mentre fas un canvi? On estan els altres infants? Com els controles? Si has d'atendre un altre infant, on deixes el nen que estaves canviant?

Sí, estic pendent en tot moment, ja que un gran finestró em permet poder tenir una visió de l'aula on es troba la resta dels infants. Tenint en compte la qualitat que té aquest

moment, intent prestar al màxim d'atenció al nen que canvi, però sense oblidar mai els nens que es troben a l'altre costat. Tenc sort de tenir una mestra de suport la gran part del dia, cosa que em permet estar tranquil·la i centrar-me encara més en el nen que estic canviant.

**9- Quines estratègies utilitzes per fomentar l'autonomia de l'infant durant el canvi?
En quines accions participa el nen durant el moment de canvi de bolquer?**

Ho faig mitjançant la verbalització de tot allò que es fa, quan dic a l'infant: ara aixecam les cametes per llevar els calçons? Donam així la possibilitat que el nen participi i es senti part d'aquell moment de manera activa. Proposant al nen una col·laboració penso que seria el més adient per començar a afavorir la seva autonomia des de nadons. També podria participar agafant el material: *Vols agafar la tovallola? M'aguantes la crema mentre et canvio el bolquer brut?* Aquestes són formes de fer partícip al nen d'aquell moment tan important en la seva vida.

ENTREVISTA 2

1- Quines passes segueixes durant el procés de canvi de bolquers? Tens qualche procediment o mètode especial que portes a terme a la pràctica?

El primer de tot que faig és anticipar al nen que hem de canviar el bolquer. Després d'això l'agafam en braços i el tombam damunt el canviador. El primer que faig abans del canvi és posar-me els guants. Una vegada tombat, el demanem si hem de baixar els calçons per llevar el bolquer brut. Desenganxam el bolquer i agafam una tovalloleta per rentar-lo, l'agafam dels peus amb una mà i amb l'altra mà llevam el bolquer brut i feim net. Una vegada fet net col·locam el bolquer net. Per saber si el bolquer està ben posat mir el dibuix que té per saber si es troba correctament i perquè no l'estrenyi mir d'adaptar-li a la mida de l'infant. Una vegada fet tot això, tornam a posar-li la roba a l'infant, el baixam del canviador i tiram el bolquer brut.

2- Què penses que no pot faltar mai durant un moment de canvi de bolquer?

Penso que una cosa que és essencial i no pot faltar mai és la interacció entre l'infant i l'educadora, rica en gestos, mirades, paraules, carícies... És molt important el contacte físic, el contacte visual i la parla entre infant i adult.

3- Penses que el moment d'higiene i el canvi de bolquer és un moment destacat en la vida quotidiana de l'infant? Per què?

El canvi de bolquers és un hàbit d'higiene que té una gran importància en la vida de l'infant i per això, cal tenir una cura especial. Intentar parlar amb el nen en tot moment, intercanviar gestos, carícies, mirades...

4- Donau consells als pares? Quins?

Com a iniciativa nostra normalment no donam consells als pares, ja que ells són els pares dels seus fills, tot i això, si ells tenen dubtes o conflictes és obvi que intentam ajudar-los de la millor manera possible. Al moment de començar a llevar els bolquers, aconsellam als pares que a casa i al centre s'ha de fer una feina coordinada, seguint un procés conjunt família-escola de manera que l'infant pugui seguir un mateix patró a ambdós contextos i facilitar-ne així aquest moment.

5- Cada quant de temps canvies els bolquers aproximadament? En què et bases?

Normalment canviem el bolquer després dels menjars, és a dir, després del berenar i del menjar, encara que si durant el dia l'hem de canviar, ho feim.

6- Quins productes utilitzes?

Cada infant duu de casa el material, entre el qual trobam els bolquers, les tovallolletes i la crema si els pares volen que els posem. A més, duen també una muda de roba per si es taquen o si els hem de canviar. Si canviem al nen després d'haver dinat també utilitzam un padasset que té per fer-li neta la cara i les mans.

7- On situau l'infant per canviar-lo?

El moment del canvi el realitzam al canviador, situat a la zona del bany, al costat de l'aula.

8- Estàs pendent de la resta d'infants mentre fas un canvi? On estan els altres infants? Com els controles? Si has d'atendre un altre infant, on deixes el nen que estaves canviant?

Sí, ja que el canviador es troba prop de l'aula i per la finestra del bany puc observar la resta de nen que estan a l'aula. Si hi ha un infant que s'ha d'atendre ve una altra educadora, la qual cosa podem fer gràcies al fet que les aules estan comunicades unes amb les altres amb una porta corredissa i que hi ha mestres de suport que ens ajuden molt.

9- Quines estratègies utilitzes per fomentar l'autonomia de l'infant durant el canvi? En quines accions participa el nen durant el moment de canvi de bolquer?

Com he dit abans, trob que el nen pot participar de diferents maneres com ajudant-me a agafar el material: les tovallolletes, el bolquer net, la crema... També li deman al nen que intenti pujar les cametes tot sol i d'aquesta manera fer-lo sentir part de l'acció en tot moment.

ENTREVISTA 3

1- Quines passes segueixes durant el procés de canvi de bolquers? Tens qualche procediment o mètode especial que portes a terme a la pràctica?

El primer de tot que faig és, depenent del nen, comunicar-li d'una manera o una altra que necessitam canviar el bolquer. Intent adaptar-me al màxim al nen, ja que potser a un nen li he de dir en forma de joc, a un altre li he d'anticipar amb més temps perquè ho assimili, a altres nens necessiten que els diguis d'una manera més clara... Després, durant el canvi faig que el nen tengui un procés actiu i participatiu. A més, pens que és essencial anar verbalitzant tot el que passa perquè ell sigui conscient del que ocorre.

2- Què penses que no pot faltar mai durant un moment de canvi de bolquer?

Trobo que una cosa que ha d'estar sempre és la comunicació amb l'infant, el fet de posar paraules a tot allò que passa i que l'infant sigui conscient. Aquesta comunicació pot ser verbal o no verbal, fent ús de mirades, gestos, carícies...

3- Penses que el moment d'higiene i el canvi de bolquer és un moment destacat en la vida quotidiana de l'infant? Per què?

Totalment, però com tot moment de rutina, com pugui ser l'hora de dinar. El moment de canvi de bolquer és un moment molt personal i de relació entre l'infant i l'adult. Aquesta interrelació que hi ha entre els dos és única.

4- Donau consells als pares? Quins?

No solem donar consells als pares, a no ser que ells ens demanin a nosaltres. De vegades, hi ha pares que demanen qüestions com: Què he de fer quan no vol que li canviï el bolquer i es posa a plorar? No sol ser habitual rebre preguntes dels pares sobre els canvis, però

saben que em tenen a la seva disposició per quan ho necessitin.

5- Cada quant de temps canvies els bolquers aproximadament? En què et bases?

A l'aula hi ha molts de nens que es queden a escoleta matineria que han de ser canviats a les 9:00 quan arriba la resta d'infants de casa. Aquests nens duen més temps a l'aula i necessiten un canvi abans que la resta. Després de berenar es fa un canvi a tots els nens i per últim en haver dinat es canvia de nou el bolquer, ja que després se'n van a dormir. Si un nen es fa pipi o caca durant altres moments també el canviem tot i no estar dins l'horari, ja que cada nen és diferent i ens hem d'adaptar a cada un d'ells.

6- Quins productes utilitzes?

Utilitzam productes que duen les famílies. Feim ús d'una tovallola que col·locam al canviador per no embrutar-lo i també tenen una petita tovallola que feim servir si el nen s'ha de fer net sencer. Durant el canvi utilitzam tovalloletes i bolquers. Les famílies porten cremes si volen, és voluntari. Jo quan faig un canvi utilitzo guants de plàstic.

7- On situau l'infant per canviar-lo?

Per canviar el nen sempre feim servir el canviador en altura que tenim a la zona del bany, en excepció dels nens que comencen a anar sols al bany i a terra els desembotonam el bolquer i asseuen als petits banys que hi ha sota el canviador.

8- Estàs pendent de la resta d'infants mentre fas un canvi? On estan els altres infants? Com els controles? Si has d'atendre un altre infant, on deixes el nen que estaves canviant?

La manera en què es troba col·locada la zona de bany m'ajuda molt a l'hora de poder

estar pendent de la resta de nens, ja que es troba comunicada amb un ample finestral i tenc una bona visió de l'aula en tot moment. A més, també compt amb un mirall que em deixa veure un altre punt de l'aula. A vegades, quan sent molt de soroll a l'aula, començ a cantar una cançó, perquè tots em sentin i d'aquesta manera es tranquil·litzen una mica i evit possibles conflictes entre la resta de nens.

Per una altra banda, recordo molt bé, fa una desena d'anys, quan duies a terme un canvi de bolquer no tenies cap suport i la zona de bany era una altra habitació annexa a l'aula i no tenies cap visió de la classe des d'allà. Mentre canviaves un nen havies d'estar amb tots els sentits en aquell nadó però també havies de tenir l'oïda posada en l'aula i quan senties molt de renou havies de cantar una cançoneta o dir: *Uep t'he vist!*, per evitar que nens ens barallassin o evitar possibles conflictes. Aquest eren recursos que havies de tenir per evitar cap conflicte a l'aula en aquests quatre minuts que et trobaves canviant l'infant. Ara tenim molta sort dels recursos amb què comptam i les facilitats que ens donen.

Actualment tenc molta ajuda, ja que amb mi es troba una mestra de suport i una practicant i em dona més tranquil·litat a l'hora de dur a terme els canvis, però tot i això sempre intent estar amb els ulls i les orelles als dos llocs (aula i bany) a l'hora, ja que tots són la meva responsabilitat. Gràcies al suport a l'aula, pots invertir més temps en el canvi i fer que l'infant gaudeixi del moment.

9- Quines estratègies utilitzes per fomentar l'autonomia de l'infant durant el canvi? En quines accions participa el nen durant el moment de canvi de bolquer?

Principalment el que intent és donar-los el seu espai i el seu temps perquè ells mateixos comencin a fer per si sols, és a dir, els deman per on volen pujar al canviador, si a braços, per l'escala, sols o de la mà. També lis oferesc ajudar-me a agafar el material que utilitzarem, si el volen agafar ells o no. Pens que cada infant coneix fins on pot arribar i ell mateix és el que pot decidir quan fer una passa més i jo lis doncs la possibilitat de fer-ho. D'aquesta manera realitz el procés de deixar enrere el bolquer i començar a anar al bany sol. Tan sols ho fan els nens que volen, potser altres volen esperar i cada un decideix el seu moment. Pens que la clau està a creure en ell i les seves capacitats i fer-li un bon acompanyament en tot moment, ajudant-lo que ell cregui també en les seves capacitats.

ENTREVISTA 4

1-Quines passes segueixes durant el procés de canvi de bolquers? Tens qualche procediment o mètode especial que portes a terme a la pràctica?

El primer que faig en veure que hi ha un infant que necessita un canvi és comunicar-li directament al nen i anticipar-li que ara duim un bolquer brut i que l'hem de canviar. Principalment és donar a conèixer al nen allò que ha de passar. En haver fet això, anam cap a la zona del canvi i ells sols van cap al seu calaix de material, i junts treim el material per dur a terme el canvi. El nen participa en la majoria d'accions que duim a terme per desenvolupar al màxim la seva autonomia. Els nens que necessiten una mica més d'ajuda se'ls dóna, però sempre donant-li l'oportunitat d'intentar pujar sols. També és molt important demanar-li permís i parlar-li en tot moment, informant-lo del que succeeix o el que succeirà, dient-li, per exemple: *P. hem de baixar els calçons per poder canviar aquest bolquer? M'ajudes?* Això ajuda al nen a donar-li sentit a tot el que viu en aquell moment.

2-Què penses que no pot faltar mai durant un moment de canvi de bolquer?

Durant el canvi de bolquer no pot faltar mai el contacte amb l'infant, ja sigui un contacte físic com un contacte visual. El nen ha de sentir-se segur i gaudir d'aquest moment. També és imprescindible la comunicació i interacció entre la mestra i l'infant en tot moment, on no poden faltar paraules, gestos, mirades que donen sentit a aquest moment de tanta importància en la vida del nen.

3- Penses que el moment d'higiene i el canvi de bolquer és un moment destacat en la vida quotidiana de l'infant? Per què?

El moment de canvi de bolquer és un dels moments més íntims i rellevants en la vida dels infants, ja que es un hàbit d'higiene que es duu a terme durant una gran quantitat de

vegades al dia i cal que aquest sigui de qualitat perquè els nens gaudeixin i el visquin amb plaer. A l'escola, la mestra és l'encarregada de donar a aquest moment tot el ric valor que té dins la vida de l'infant.

4-Donau consells als pares? Quins?

Com a costum no donam consells a les famílies sobre aquest tema en concret, però tot i no sent molt freqüent hi ha famílies que ens consulten dubtes per poder realitzar els canvis de bolquer d'una manera similar a la que feim al centre per fer que el nen es senti més còmode o ens demanen altres qüestions o dubtes que els puguin sorgir. Sovint, trobam pares que ens consulten quan és el moment idoni per deixar el bolquer i començar el control d'esfínters.

5-Cada quant de temps canvies els bolquers aproximadament? En què et bases?

Dins el nostre horari hi ha un moment establert pel canvi de bolquer, per tal de mantenir una bona estructuració de les rutines al dia a dia de l'aula. Està establert que després de berenar, després de dinar i abans d'anar a dormir és el moment de canvi, on tots els infants són canviats. Cal dir que si a un altre moment del dia un nen necessita un canvi, immediatament és canviat. El moment de canvi va adaptat a les necessitats de cada nen i és flexible.

6- Quins productes utilitzes?

Durant el canvi de bolquer utilitzam diferents materials com tovallolletes i bolquers. També els nens tenen una tovallola grossa que es posa damunt el canviador per realitzar el canvi. Si les famílies ho troben necessari, porten crema o altres productes que també utilitzam. També faig ús d'una esponja que té cada nen quan es taquen molt, per tal de

fer-lo net millor amb aigua teba.

7-On situau l'infant per canviar-lo?

Durant el canvi el nen es troba tombat al canviador que es troba a la zona del bany.

8-Estàs pendent de la resta d'infants mentre fas un canvi? On estan els altres infants? Com els controles? Si has d'atendre un altre infant, on deixes el nen que estaves canviant?

Clar que estic pendent en tot moment, tot i que no és fàcil, ja que no puc estar present a dos llocs a l'hora. Tan sols em trobo comunicada amb l'aula mitjançant aquest gran finestral que em deixa veure la meitat de l'aula i és difícil saber en tot moment el que està passant a l'altra banda de la sala. Actualment comptam amb més suport, ja que cada aula i tutora disposa d'una practicant que es troba a l'aula mentre es duen a terme els canvis de bolquer, cosa que em dóna més tranquil·litat i em permet poder centrar l'atenció en el nen que estic canviant.

9-Quines estratègies utilitzes per fomentar l'autonomia de l'infant durant el canvi? En quines accions participa el nen durant el moment de canvi de bolquer?

Algunes de les estratègies que utilitzo per fer participar el nen al canvi és donar-li l'oportunitat de fer el canvi de manera conjunta, que ell m'ajudi a mi. Per exemple, a l'inici li acost la capça i li deman si vol estirar i donar-me dos guants, durant el canvi ell pot agafar les tovallolletes, aguantar el bolquer net i demanar-los que pugin les cametes per poder baixar els calçons abans de canviar-lo i després. La qüestió és que el nen es senti part d'aquell moment i tengui un paper actiu.

ENTREVISTA 5

1- Quines passes segueixes durant el procés de canvi de bolquers? Tens qualche procediment o mètode especial que portes a terme a la pràctica?

El primer de tot que faig és demanar permís al nen per anar a canviar-lo i anticipar-li el que passarà. Després el nen s'apropa a la zona de calaixos on es troba la seva roba i els bolquers i es cerca i una vegada ha trobat el seu l'estira i allà en triem el necessari per al canvi. Una vegada fet això, depenent de l'etapa en què es trobi, intenta pujar sol l'escala o l'ajudo si ho necessita. Una vegada amunt em poso els guants i vaig verbalitzant, posant paraules a totes les accions que sorgeixen durant el canvi. Deman al nen que m'ajudi a realitzar alguna tasca perquè es senti còmode i actiu en el canvi. Una vegada acabat el canvi, si el nen ho demana, tira el bolquer brut a la paperera.

2- Què penses que no pot faltar mai durant un moment de canvi de bolquer?

Pens que una cosa que és imprescindible durant aquest moment tan íntim és la figura de l'adult centrada en l'infant que canvia. Ha d'estar pendent del nen en tot moment i donant el valor que té aquest moment, anticipant al nen totes les accions, fomentant una comunicació rica entre les dues parts en tot moment, regalant gestos i mirades.

3- Penses que el moment d'higiene i el canvi de bolquer és un moment destacat en la vida quotidiana de l'infant? Per què?

Clar que sí, és un dels hàbits més destacats a la vida de l'infant amb aquesta edat i és un moment privilegiat de relació entre infant i adult, un moment íntim i únic que té una gran importància en la vida del nen.

4- Donau consells als pares? Quins?

Sí, si aquests en demanen. Normalment recomanem als pares dur unes pautes similars a casa i a l'aula per no desconcertar l'infant. A vegades, ens trobem amb famílies que ens plantegen dubtes que els sorgeixen o inquietuds i intentem cercar solucions o ajudar-los en què necessitin. Les famílies saben que ens poden demanar el que vulguin i que els ajudarem en allò que puguem.

5- Cada quant de temps canvies els bolquers aproximadament? En què et bases?

El bolquer es canvia quan el nen ho necessita. És cert que dins l'horari hi ha uns moments reservats pel canvi de bolquer però com que cada nen és totalment diferent, aquest horari és totalment adaptable a les necessitats de cada un.

6- Quins productes utilitzes?

Per fer els canvis de bolquers faig ús de guants de plàstic com a mesura d'higiene. Pels nens utilitzo una tovallola grossa per posar damunt el matalàs on el canviem i una petita per si hem de netejar-li. També disposo de tovallolletes i bolquers i alguna crema o medicina que aporten les famílies si ho desitgen. Tot aquest material és íntim de cada nen i es guarda dins el seu calaixet.

7- On situau l'infant per canviar-lo?

L'infant és situat a la zona del bany damunt un matalàs que utilitzem com a canviador perquè es senti còmode en aquell moment. Aquest, està en altura i es troba connectat amb una escala de fusta que els nins utilitzen per pujar .

8- Estàs pendent de la resta d'infants mentre fas un canvi? On estan els altres infants? Com els controles? Si has d'atendre un altre infant, on deixes el nen que estaves canviant?

Clar que estic pendent de la resta de nins, ja que el canviador es troba orientat cap a l'aula i dispenso d'una gran vidriera que em deixa veure la gran part de l'aula en el mateix moment que faig el canvi. És veritat que si em trobo tota sola és més difícil poder posar tots els meus sentits en el nen que estic canviant, ja que he d'anar mirant la resta de nens, però avui dia comptam amb una gran quantitat de suports que em donen la tranquil·litat de saber que a l'aula els altres nens no estan sols i em puc centrar cent per cent en el nen que estic canviant, fent que aquest moment sigui de qualitat per ell.

9- Quines estratègies utilitzes per fomentar l'autonomia de l'infant durant el canvi? En quines accions participa el nen durant el moment de canvi de bolquer?

Intent en tot moment posar paraules al que faig i que el nen s'adoni de tot el que passa. En tot moment respect la llibertat del seu moviment i el deix fer (pujar sol, baixar per l'escala, estirar el calaix...), li deman que m'ajudi a agafar les tovallolotes o el bolquer. Faig que el nen participi i es senti important durant el canvi, ja que és un moment molt rellevant de la seva vida i ha de gaudir. A més de tot això hi ha sempre una comunicació no verbal, amb gestos, mirades i carícies que necessita el nen i que ajuden a enfortir el vincle afectiu entre mestra i nen.

ANNEX 5: Resultats de les observacions realitzades.

OBSERVACIÓ 1 : ÀNGEL

Introducció: A. és un infant que té un any i tres mesos i fa poc temps que començà a caminar.

REGISTRE NARRATIU / DESCRIPTIU:

El primer que fa la mestra en tocar el nen i veure que està banyat i fa olor és informar-lo que hi ha possibilitats que aquest s'hagi fet una caca. Li diu al nen: *A. mos canviam el bolquer que crec que has fet una caca?* El nen riu i va caminant sol fins la zona del bany. En arribar al bany, camina fins a la zona dels calaixets a la mida dels nens (cada nen té un calaix on es guarden els seus materials d'higiene). La mestra li demana: *A. quin és el teu calaixet? On és n'A.?* El nen, sense dubtar-ho l'assenyala, estira del pany del seu calaix i riu. La mestra li mostra el que necessitam per fer el canvi i tanca el calaix.

En veure això, el nen camina fins l'escaleta i decideix intentar pujar, però aparentment li costa pujar sol, doncs, la mestra decideix donar-li la mà per pujar. A continuació li diu al nen: *Mira A. ara posarem la tovallola i després et tombaràs al damunt perquè et pugui canviar, d'acord?* El nen es troba tranquil i quan la mestra el toma damunt el canviador riu. La mestra informa l'infant: *A. hem de llevar el bolquer brut però abans hem de baixar els calçons, m'ajudes?* El nen encara és molt petit i li costa, doncs, la mestra l'ajuda. Quan lleva el bolquer brut la mestra li diu al nen: *Has vist A. que havíem fet una caca que fa pudor, ara et faré ben net.* La mestra li demana al nen si la pot ajudar a agafar la tovallola i el nen li dona.

Acabat de fer net el nen, li demana al nen: *A. aixecam el culet que hem de posar el bolquer net?* El nen, una vegada canviat el bolquer l'ajuda a pujar els calçons i posteriorment la mestra li comunica al nen: *Molt bé A. ja estàs net!* El darrer que fa la mestra és agafar el nen del canviador i baixar-lo a terra.

REGISTRE ANECDÒTIC:

Aquesta acció es situa al moment en què A. de sobte, enmig del canvi comença a plorar desconsoladament. La mestra decideix no començar a llevar-li el bolquer brut i esperar a conèixer el perquè el nen es sent d'aquesta manera. Sembla que el nen no es troba preparat per fer el canvi o es sent inquiet. La mestra decideix col·locar la seva mà sota la panxa del nen i l'acaricia per intentar calmar-lo. A poc a poc el nen comença a tranquil·litzar-se i a poc a poc els plors disminueixen.

La mestra, en veure que el contacte ha ajudat al nen, li diu: *Ara que et trobes més tranquil haurem de llevar aquest pipí.* La mestra, coneixent que aquest canvi requereix més temps pel nen, decideix anar més a poc a poc. Abans de fer-lo net decideix esperar que el nen es senti totalment relaxat i a gust. En aquest moment aprofita per mostrar-li al nen una tovallola i dir-li: *A. has vist que fresqueta és la tovallola?* La mestra li passa la tovallola per la cara, la panxa, en forma de joc i el nen comença a esclatar a riure. Les mirades del nen i la mestra s'ajunten i ambdós riuen, com a gest de complicitat. La mestra ha donat al nen el temps que necessita i aquest ho ha agraït i ha fet d'aquest moment una situació de plaer per l'infant.

OBSERVACIÓ 2: GEMMA

Introducció: G. és una nena que té un any i nou mesos i té una gran habilitat motriu que destaca sobre els altres infants de la seva edat. Mostra seguretat en els seus moviments.

REGISTRE NARRATIU / DESCRIPTIU:

La mestra veu a G. inquieta a un racó de l'aula i li demana: G. has fet caca o tens caca? La nena, en resposta d'això s'aixeca i s'apropa a la mestra i la segueix cap a la zona de bany sense que la mestra li hagi dit. La nena s'apropa i camina directa a l'escala. Va directament a l'escala, en lloc d'anar primer al calaix, doncs, la mestra li mostra la tovallola que utilitzarà pel canvi i la resta de material. La nena tenia tanta pressa per pujar, que la mestra li ha demanat que esperi a pujar, que primer ha de col·locar la tovallola al canviador. A continuació, la mestra li dóna permís per pujar i ràpida i àgil la nena puja i es tomba sola al canviador. Davant això, la mestra la mira i li comunica: *Ja veig que saps pujar molt bé sola i ho fas molt ràpid, ets una campiona!* La nenariu i les dues es miren una estona.

Després d'això, la mestra procedeix a llevar el bolquer brut i la nena sense dir res, puja les cames per ajudar la mestra a baixar els calçons. La mestra sorpresa li diu: *Molt bé G., gràcies per ajudar-me.* En llevar el bolquer la nena fa un gest amb la mà, tocant-se el nas (fa pudor) i la mestra i ella riuen. *Si que fa pudor G. tens tota la raó, per això ara ens feim nets, per fer bona oloreta,* diu la mestra. Al moment d'agafar la tovalloleta la nena l'ajuda i la sosté en les mans i li dóna a la mestra. La mestra avisa la nena, dient-li: *aquesta tovalloleta està fresqueta!* De sobte, la nena decideix agafar el bolquer net que té la mestra col·locat al costat i li s'apropa. Aquesta, li agraeix i a continuació li posa el bolquer net i la nena, en veure que ja està neta diu: *Ja tá,* fent arribar a la mestra que ja està neta i ha acabat el canvi. En sentir això la mestra agafa la nena i li fa una forta abraçada.

REGISTRE ANECDÒTIC:

La nena ha arribat molt prest a l'escola, ja que ha hagut de quedar a escoleta matinera perquè la mare no podia dur-la més tard. Ella es trobava més sensible de l'habitual i això ho va veure la mestra en haver arribat la nena a l'aula. Com que la nena havia vingut molt prest, havia de canviar-la al moment d'arribar els altres nens.

Tan sols havia fet pipí però la nena necessitava un canvi de bolquer. En demanar-li a la nena si havíem de llevar el bolquer brut, començà a negar amb el cap i a posar gest de plor. En veure això, la mestra decideix esperar i li diu: *Jo no t'agafaré tranquil·la, però tu saps que si el bolquer està banyat i l'hem de canviar per un net, doncs, deixaré la porta oberta i jo t'esper dins, vine quan hakis acabat de jugar.* La nena, en sentir això es calma i uns segons més tard s'aixeca i camina cap al bany on li espera la mestra.

La mestra ha donat el temps que necessitava la nena per assimilar l'acció i ella ha estat la que ha anat fins al canviador en haver acabat el joc. Potser la nena necessitava més temps i això és el que li ha donat la mestra, fent així que G. estigui preparada per fer el canvi de bolquer i gaudeixi d'aquest moment tan important.

OBSERVACIÓ 3 : MIQUEL

Introducció: M. és un nen d'1 any i tres mesos que està començant a fer les seves primeres passes.

REGISTRE NARRATIU / DESCRIPTIU:

La mestra en sentir olor a l'aula, va demanar: *Ui, qualche nin ha fet caca? I cap nen va dir ni fer res. Va ensumar en M. i es va adonar que era ell. El va dir: Ui, crec que aquest nin que ve tan guapo ha fet caca, anam a canviar-te que no t'has d'embrutar?* De camí al canviador en M. no separava els seus ulls de la mestra, doncs, aquesta el va agafar en braços i li va demanar: *On és en M.?* El nen assenyala el seu armari on està la seva foto i diu: *Ta*. La mestra obrí l'armari i agafà els materials del nen (tenint-lo agafat a braços per no perdre'l de vista) i va col·locar la tovallola al canviador.

Després d'això, va deixar el nen a terra i a poc a poc s'agafava dels mobles fins a arribar a l'escala i mig gatejant mig de peus va aconseguir pujar sol i la mestra li digué: *Molt bé M. ho has aconseguit tot solet, estic molt contenta!* Va fer una abraçada al nen. A continuació col·loca al nen al canviador i es situa al seu costat. La mestra comunica al nen: *M. ara llevarem aquesta caca que fa mala olor, et sembla?* Comença a parlar amb el nen i li comunica que hem de baixar els caçons per llevar el bolquer brut i fer-li net. El nen semblava tranquil en aquell moment. La mestra no separava els ulls de l'infant i aquest feia el mateix, semblaven connectats amb les mirades.

En haver fet net el nen amb les tovallolletes, la mestra procedeix a posar-li el nou bolquer i aprofita per fer unes carícies al nen per la panxa, cosa que al nen li agrada i li fa gaudir més d'aquest moment tan íntim. Una vegada vestit, el nen decideix aixecar-se sol de canviador i estirar els braços mirant a la mestra, en mostra de demanar-li ajuda per baixar. La mestra en resposta a això l'agafa, li fa una besada i quan el deixa a terra li diu: *Oi quina oloreta més bona que fa en M. que va ben net.*

REGISTRE ANECDÒTIC:

A la meitat de canvi de bolquer la mestra nota que la cara del nen comença a canviar, passat d'un ample somriure fins a arribar a una expressió d'incertesa i fins i tot tristesa. El cas és que M. no estava passant gust del canvi, doncs, quan la mestra anava a baixar-li els calçons, va decidir aturar. En aquell moment el nin plorava i la mestra va tenir la idea de donar-li el tub de crema al nen i de sobte aturà de plorar.

A continuació, li diu la mestra: *Ai M. tu el que volies era ajudar-me a aguantar les coses oi que sí?* A poc a poc el nen es sent més calmat. En veure l'estat de l'infant la mestra continua mirant-lo i li diu: *Així m'agrada que estiguis content, jo sé que ets molt gran i t'agrada ajudar-me, però has d'estar tranquil i relaxat, d'acord?* En aquell moment la mestra va fer al nen sentir-se encara més actiu dins aquell procés, donant-li l'oportunitat de participar en l'acció, ajudant-la a aguantar el tub de crema.

OBSERVACIÓ 4 : PAULA

Introducció: P. és una nena d' 1 any i sis mesos i té una bona habilitat motriu però també presenta un cert grau de dependència de l'adult.

REGISTRE NARRATIU / DESCRIPTIU:

P. es trobava jugant amb els nens quan la mestra l'ha cridat per canviar el bolquer perquè anava banyada. En notar que anava banyada, la mestra li demana a la nena si vol que li canviï el bolquer per un net i la nena, en resposta a això, li agafa la mà i es dirigeix cap a la zona del bany. En arribar, P. assenyala el seu calaix del material i la mestra li demana: *ui, qui és aquesta nina tan guapa (assenyalant la fotografia de la nena)*. La nena li respon assenyalant-se a ella mateixa mentreriu. La mestra li demana: *Qui ha d'agafar les coses que necessitam per fer el canvi del bolquer, na P. o jo?* La nena assenyala la mestra, doncs, aquesta prepara tot el material necessari pel canvi de bolquer. Al mateix moment P. decideix apropar-se a l'escala i a poc a poc puja de genolls. La mestra, sorpresa per la seva independència en aquest simple fet, li fa una forta besada, dient-li que contenta que està d'haver vist això.

A continuació tomba la nena al canviador i aquesta no deixa de somriure a la mestra. Quan la mestra li demana: *P. aixeques les cames?* La nena no ho fa, però tot i així la mestra segueix demanant-li ajuda en la resta de passes. Quan li lleva el bolquer brut, agafa les tovallolletes i li ofereix a la nena agafar-ne una, però la nena no vol. En haver canviat el bolquer li puja els calçons a la nena.

Per últim, una vegada canviada, la mestra li diu: *P. ara hem de baixar, vols que t'agafi?* En sentir això la nena nega amb el cap i la mestra torna a insistir: *Doncs, com vols baixar?* P. assenyala ràpidament l'escala per la qual ha pujat i amb una mica d'ajuda de la mestra es decideix a baixar. La mestra, en haver baixat li diu: *Que bé que ho ha fet na P. que ha pujat per l'escala i ha baixat com una nina gran!*

REGISTRE ANECDÒTIC:

Avui ha estat un dia diferent de la resta, ja que la mestra no compta amb tot el suport a l'aula de la resta de dies, en comptes de ser ella, la mestra de suport i la practicant, només es troba sola amb la practicant.

Després del pati, na P. s'havia fet caca i la mestra li proposa d'anar a canviar el bolquer i la nena li agafa la mà i van cap al bany. La mestra li diu, assenyalant els calaixets: *On és na P.?* I ella assenjala el calaix amb la seva fotografia. A continuació, la mestra prepara tot el material necessari i col·loca la tovallola damunt el canviador. La nena espera la mestra i li agafa la mà, duent-la fins a l'escala. Na P. decideix pujar sola, però al segon graó atura i gira el cap, cercant la supervisió de la mestra. Aquesta li fa un reforçament, dient-li: *Molt bé campiona, ja et queda poquet per arribar!* En sentir això la nena, més ràpid aconsegueix arribar fins dalt. La mestra sent molt de soroll a l'altra banda de l'aula i diu en veu alta: *Va tot bé?* Però no rep cap resposta. La mestra canvia la seva cara i mostra preocupació.

A continuació, la mestra agafa la nena, li baixa els calçons i li desembotona el body. Na P. es mostra tranquil·la, tot sentint el renou de l'aula. De sobte es senten plors des de l'aula i la mestra decideix dir-li a la nena que canviava: *Ui, crec que algú s'ha fet mal, baixam un moment i ara canviarem el bolquer, d'acord?* La mestra es dirigeix cap a l'aula on hi havia hagut un conflicte entre dos infants i un havia empès un altre. En veure que no s'havia fet mal i que la practicant es trobava a l'aula per acabar de resoldre el problema, la mestra va dir a na P.: *Ara que ja sabem que no ha passat res, tornam al bany i canviem el bolquer?* La nena agafa a la mestra de la mà i tornen al bany.

La mestra continua el canvi on l'havia deixat, doncs, una vegada tombada la nena li diu: *Perdona'm P. perquè no hem pogut canviar el bolquer abans.* La nena mira la mestra i aquesta li fa una carícia a la cara. Durant el canvi la nena es mostra contenta i la mestra, en haver acabat li dóna una forta abraçada. Davant aquesta situació, la mestra ha comunicat a la nena que estava canviant que no li havia agradat haver de baixar la nena del canviador a meitat de canvi.

OBSERVACIÓ 5: XIM

Introducció: X. És un nen molt tranquil, té 1 any i set mesos i motriument és àgil.

REGISTRE NARRATIU / DESCRIPTIU

En arribar a l'aula, la mare comunica a la mestra que el nen, de camí a l'escola s'ha fet caca i la mestra decideix canviar-lo. La mestra s'acota, mira al nen i li diu: *X. Hem d'anar al bany a canviar el bolquer?* El nen camina sol fins al bany i espera a la mestra a la porta. La mestra li demana si ha d'agafar les cosetes del calaixet i el nen assenyala la seva foto. La mestra agafa el material i el nen puja solet per l'escala de fusta, agafat de la barana. Es tomba al matalàs i la mestra li diu: *Oi oi oi, aquest nin tan preciós quina camiseta més guapa que tu, amb un canet. Que fan els canets?* El nen, callat, mira la mestra i aquesta li fa pessigolles a la panxa fent el soroll d'un ca i aquest esclata a riure.

Després, la mestra li diu: *X. Ara hem de baixar els calçons per poder canviar el bolquer, m'ajudes?* Mentre baixen els calçons el nen no separa la mirada de la mestra i aquesta decideix fer-li unes carícies a la panxa. Una vegada llevat el body, s'apropa al nen i li diu: *Ui, que ha fet en X. pipi o caca?* Ella ensuma i diu: *Mm jo crec que has fet una caca? L'hem de llevar?* El nen, sense paraules, tan sols amb un gest afirma amb el cap i la mestra li regala un somriure.

Una vegada fet net el nen, la mestra decideix posar-li una mica de colònia fresca a la panxa i li diu al nen: *Oi que fresquet que estàs ara, oi que sí? T'agrada?* El nenriu, en mostra de sentir-se bé, còmode i relaxat. A continuació, la mestra li posa el body i li puja els calçons a l'infant. Per acabar amb el canvi la mestra incorpora l'infant, l'asseu i li demana: *Que vols baixar amb jo o per l'escala?* El nen sense dir paraula, gatejant, s'apropa a l'escala i a poc a poc arriba abaix sol, sense l'ajuda de la mestra.

REGISTRE ANECDÒTIC:

Prèviament al moment del dinar, a l'aula es troben la mestra, la practicant i la mestra de suport que els ajuda a donar els dinars. Abans de repartir els plats, la mestra s'adona que un nen s'ha fet caca i li diu: *X. carinyet crec que has fet una caca, vens a fer-te net i després dinam?* El nen agafa de la mà a la mestra i de manera tranquil·la camina fins el bany. Com que la mestra ha hagut d'aixecar el nen de la taula abans de dinar per canviar-lo ha volgut fer una mica més especial el canvi perquè no es sentís desconcertat en aquell moment.

El nen va anar directe al seu calaix i tot sol va estirar i assenyalava la seva roba. La mestra li diu: Molt bé X. saps que m'ajudes de molt! Gràcies! El nen sense dir res s'apropa a l'escala i la mestra, mentre puja comença a cantar: *Puja, puja, ja sóc amunt!* El nen en arribar a dalt fa mamballetes amb les mans i riu. Una vegada tombat, el nen es mou molt, sembla un poc inquiet, doncs la mestra li diu: *X. et molesta molt la caca, oi que sí? No et preocupis que ara ens farem ben nets i voràs que et sents molt millor.* El nen ajuda a la mestra i puja les cametes amunt mentre ella li baixa els calçons. Un cop baixats, desembotona el body i la mestra diu al nen: *Ara llevarem un velcro, després l'altre i ens farem ben nets per fer bona oloreta. Em vols ajudar i donar-me una tovallola? L'agafes tu?* El nen a la seva manera agafa una tovallola i la mestra li agraeix. Una vegada fet net, posa el bolquer net i li fa unes carícies per les cames i pels braços cosa que al nen li agrada.

L'expressió del nen és molt diferent, ara es mostra relaxat i content. La mestra li fa una besada i li dóna una abraçada. El nen, sense ajuda, baixa per l'escala i es dirigeix cap a la taula per començar a dinar.

